

A NEMZETKÖZI BÉKE ELŐFELTÉTELEI

ÍRTA:

TIRESIAS

BUDAPEST
BENEDEK LÁSZLÓ KIADÁSA
1929

Nyomatott Fischer Lajos könyvnyomdájában Sárospatak.

Előszó.

A nemzetközi békéről, mint kívánatos és elérhető legfőbb politikai ideálról, annyit beszéltek és írtak ez elmúlt évezredek, de különösen az utolsó évszázadok alatt, hogy erről a kérdéstről újat már alig lehet mondani. Nem teszem próbára a szíves olvasó türelmét annak a számtalan kísérletnek a felsorolásával, melyet a történelmi idők folyamán a népek békéjéért tettek. Feltételezem, hogy az olvasó ismeri nagyjában ennek a tárgykörnek az irodalmát, azért csak röviden és általánosságban fogom megemlíteni azt, amit a kérdés könnyebb áttekinthetése és alaposabb mérlegelhetése végett szükségesnek tartok ez alkalommal elmondani vagy behatóbban megvilágítani.

A fősúlyt arra helyeztem, hogy az eddig követett és szükségképen sikertelennek bizonyult szimptomatikus kezelés helyett javasoljam azt, ami a betegség gyökeres orvoslását jelentené és rámutassak a kórokozókra, valamint azok megszüntetésének lehetőségére és szükségességére.

A baj kútforrása a nemzetközi birtokviszonyok rendezetlenségében rejlik.

Ennek felismeréséből kiindulva, céлом e kis munkával az, hogy meghatározzam a nemzetközi birtokrendezés alapelveit és kidolgozzam ennek tervezetét, amit eddig, mindent összefoglaló részletességgel, tudtommal még nem kísérelt meg senki.

Kapcsolatosan természetesen büntető szankciókat is kellett megjelölnöm, mert ilyenek hiányában, az általános emberi gyarlóságnál fogva és az eddigi rossz nevelési rendszer miatt, sikert remélni, sajnos, nem lehet.

Gyorsabb áttekinthetés céljából térképeket mellékel-

tem, amelyek segítségével azok a szélesebb néprétegek is, amelyek ebben a kérdésben legjobban vannak érdekeivel és amelyek a politikai geográfiában nem nagyon járatosak, könnyen eligazodhatnak a szabályozandó területek, a megállapítandó államalakulatok és az új határok tekintetében.

Munkám hézagos volna, ha a nemzetiségi kérdést, mely az újabb időkben oly sok viszály esiráját érlelte meg, nem vettem volna fel az általános érvényű rendezést igénylő feladatok közé és ha a mindenütt azonos új választójogi törvény alapelveinek megállapítását kikapcsoltam volna.

Tájékoztatásul előrebocsátom, hogy nem alapítom a nemzetközi béke megalkotásának kilátásait a mai vezető elemek jobb belátására, erkölcsösebb felfogására, vagy önzetlenségére, mert akkor reménytelennek kellene tartanom az emberiség ezirányú vágyakozását és szebb jövőjét. De arra sem alapítom, hogy hamarosan be fog következni az, amitől már Nagy Frigyes félt, mikor azt mondta: „wenn meine Soldaten anfangen würden zu denken, bliebe keiner an seinem Platz“,¹ hanem alapítom a siker kilátásait a népműveltség általános elterjedésére és méginkább arra, hogy a politikai szabad verseny további fentartása mellett rövidesen be fog állni a szörnyű kényszerűség és az elviselhetetlen nyomor, melynek átütő ereje rést fog törni az előítéletek és a kishitűség kínai falán.

Ezt bevárni előreláthatólag nagy hiba volna, mert mérhetetlen megrázkódtatással járna.

Nem helyeztem súlyt a szép irány követelményeire, mert nem megszédíteni, csak meggyőzni szeretném olvasóimat. Politikai iratnál nem az előadás formája fontos, hanem annak tartalma. A minden oldalról jól megvilágított igazságnak nincs szüksége a színes, elragadó és bőbeszédű írásművészet hatásaira.

Nem akar ez sem szépirodalmi, sem tudományos

¹ Ha katonáim elkezdenének gondolkozni, egy sem maradna a helyén.

kísérlet lenni, hanem csak egyszerű, rövid és főképen népies tájékoztatás egy általános új célkitűzésről és bebizonyítása annak, hogy a kivitel lehetséges.

Tudom, hogy ebben a tervezetben, szigorúan tárgyilagos tartalma miatt, sokan fognak találni olyan eszméket, melyeket első hallomásra visszautasítanak, azért már előre is arra kérem szíves olvasóimat, hogy bármennyire helytelenítenek is egyes részleteket, ne dobják félre, míg végig nem olvasták s míg a mellékelt térképeken feltüntetett területi változásokat és állami beosztásokat érdektelen érzülettel meg nem vizsgálták. Biztos vagyok benne, hogy az új elrendezésre felhozott érvek és a belőlük levont következtetések helytállóak és még azokban is, akik egyik-másik részletkérdés tekintetében más nézetet vannak, oly gondolatokat fog ébreszteni, melyek a nemzetközi béke mielőbb való létesítésére vonatkozó törekvésnek magasan ívelő lendületet adhatnak.

Genf, 1928. december,

a szerző.

A nemzetközi béke létesítése szükséges és lehetséges.

Mielőtt a nemzetközi béke szükségességének, lehetőségének és előnyeinek kimutatására rátérnék, meg kell állapítani, amennyire ez lehetséges, hogy tulajdonképpen mi az ember? Hogyan alakult ki? Miért van értelme, erkölcsi érzéke és főképpen, mi a rendeltetése ezen a földön? Vájjon egy, gyarló érzékszerveinkkel nem érzékelhető, magasabbrendű szellemi lénynek vagyunk-e, a többi teremtménnyel együtt, minden különös rendeltetés nélküli játékszerei, ahogy a látszat után gondolni lehetne? Avagy van-e mélyebb értelme, erkölcsi alapja és célja életünknek, ahogy hinni szeretnők? Van-e gondviselés, amely törődik velünk és örködik felettünk, ahogy mindenkor reméltük? Van-e Isten, aki a felfoghatatlan világrejtély mögött áll és akit sejtve óhajtunk? És ha van, hol van és mi az akarata? Úgy van-e, ahogy Carlyle mondja: „he is fast asleeped on the outside of his univers?”¹ És ha így van, mi lesz velünk, ha kipihenve a teremtés fáradoalmait, majd egyszer fel fog ébredni és látni fogja gonoszságunkat? Vagy talán lelkiismeretünk szózata a Teremtőnek búcsúzásul belénk lehelt szikrája, akaratunk és erkölcsi világunk tettségszerinti szabályozására? És a lelkiismeret adományozásával nem-e elkötelezte magának az emberiséget örök időkre? És ha így van, vájjon eleget tettünk ennek a felsőbbrendű kötelezettségnek?

A feleletet ezekre a lenyűgöző nagy kérdésekre, bár a filozófusok, szociológusok és vallásalapítók évezredek

¹ Mélyen elaludt universonak külső oldalán.

óta gondolkoznak rajta, „das Ding an sich“ tekintetében, a múltban egy rezignált szóba foglalták: ignorabimus.

És ez a felelet, bár tudásunk és látókörünk az utolsó évtizedekben rendkívüli módon tágult, még ma is nehéz és bizonytalan, mert véges emberi elménkkal szembenállunk a végtelen természet kifürkészhetetlen titokzatosságával. Azonban néhány évezredre kiterjedő megfigyelések gondolkozásunk anyagául rendelkezésünkre állanak és ezekből a tapasztalati tényekből, — amennyiben az ember judiciumának helytálló voltát kétségbe nem vonjuk, — nagyjában megállapítható, hogy az embernek mégis csak van valamilyen rendeltetése és ez a rendeltetés lényegében: a fokozatos haladás magasabbrendű erkölcsi felfogás és tökéletesebb társadalmi berendezkedés felé, vagyis oly állami szervezethez felé, melyben az egyén legjobban fejtheti ki testi és szellemi erejét, valamint erkölcsi megtisztulását s amelyben emellett összhangban legyen az egyes embernek szabadsága a társadalom egészének fegyelmével.

Hogy az ember ezt a sejtelmes célját könnyebben elérhesse, még történelemelőtti időkben, mikor valamilyen előttünk ismeretlen okból történt belső elváltozás folytán kilépett az állatvilágból s állati ösztöne kialakult emberi értelemmé, társadalmakba tömörült, városokat alapított és államokat alkotott. A társadalom és állam célja tehát kezdettől fogva az volt, ami ma is rendeltetése: a faj megmentése, az általános haladás előmozdítása útján való erkölcsi és fizikai megnevelése és ezáltal minél több embernek minél kellemesebbé és szebbé tenni az életet.

Miután az emberiség az elmúlt évezredek folyamán, bár ismételt visszazökkenések közt és nagy kilengések mellett, mégis megtartotta fejlődésének ezt a megállapítható főirányát, minden különös chiasmus nélkül feltehető, hogy az emberiség ezen az úton tovább fog haladni. Ezt a kívánatos és szükségszerű haladást, a múlt tanúsága szerint rossz vagy rosszul alkalmazott törvények és intézmények által hátráltatni, sőt átmenetileg megakadályozni;

jó, vagy jól alkalmazott társadalmi és állami berendezkedésekkel siettetni és egyenletesebb mederbe terelni lehet. A további, gyorsabb ütemű fejlődésnek legközelebb fekvő és leghatékonyabb biztosítóka a nemzetközi béke megalkotása, mely a zavartalan kibontakozásnak, az erkölcsösebb felfogás uralmának, az általános jólétnek alapfeltétele és emellett az emberi civilizáció és kultúra terjedésének oly lökerőt adhat, melynek folyományaként a jövő korszakok haladásának irama szinte elképzelhetetlen.

A nemzetközi béke létesítésének és a háború megszüntetésének nagy eszméje már a múltban is sokszor foglalkoztatta a magasabb kultúrával bíró népek politikusait és moralistáit. Minden időben akadtak kimagasló elmék és humánusan gondolkozó emberek, akik a békés fejlődésnek voltak hívei és akik a háború vadságát és igazságtalanságát kárhoztatták. Lázongó értelmével Plató már több mint 2000 évvel ezelőtt ezt írta: „vegyétek kezetekbe sorsotokat; minden akadályt le lehet győzni; az életet úgy rendezhetitek be, ahogy akarjátok; öntsétek hát új formába.“ Senecának periig a háborúról ez volt a véleménye: „az egyes egyének által elkövetett gyilkosságokat megbüntetik, de a háborúban elkövetett vérengzéseket dicsőségeseknek tartják; a hódítás vágya örültség; a hódítók rettenetesebb csapásai az emberiségnek, mint az árvíz és a földrengés; embertársukat szeszélynek áldozzák fel, holott meg kellene becsülni, mert mindnyájan egy közös nagy családnak vagyunk tagjai.“

És mégis a nemzetközi béke érdekében javaslatba hozott tervezetek és az ezek alapján tett kísérletek a multbaji mindannyiszor eredménytelenek maradtak és a mi fejlettebb kultúrával dicsekvő időnkben is kishitű gúnynál egyebet alig váltottak ki. Síit Napoleon Szent Ilona szigetén írt memoirjaiban egyenesen azt mondja, hogy az emberiség természetes állapota a háború s hogy a béke csak átme-

neti állapot s nem egyéb, mint előkészülés és erőgyűjtés a háborúra. Napoleon ezen megállapítása, mely talán első-sorban öngigazolásul akart szolgálni, mindenestre találó jellemzése a militarista társadalmaknak, de nem jelenti azt, hogy másmilyen társadalmak nem volnának elképzelhetők.

Már Victor Hugó, akit sem Napoleon, sem más nagy hódító harci dicsősége el nem kápráztatott, aki szerető szívvel érzett és világító ésszel gondolkozott, egészen másképp látja a jövőt, mikor azt jósolja, hogy: „be fog következni az idő, mikor a fegyvereket úgy fogják mutogatni a múzeumokban, mint ma a kinzóeszközöket s az emberek csodálkozni fognak azon, hogy ilyesmi valamikor lehetséges volt.“

Hogy a népek általános vágyakozása, a filozófusok reménysege, a vallások tanítása eddig eredménytelen maradt, nem azt bizonyítja, mint sokan gondolják, hogy a nemzetközi béke az utópiák közé tartozik, hanem csak azt, hogy nem voltak meg a múltban a hozzá szükséges előfeltételek. Eltekintve a népnevelés nagy hiányosságától, a tanítás útján az elfogult nacionalizmus és a vallási türelmetlenség szításától, továbbá a militarista szellemű milieutól, melyben a népek eddig éltek: a közlekedés eszközei s így a népek egymásközi érintkezésének lehetőségei oly kezdetlegesek és oly nehézkesek voltak, a föld népei ezeknek következtében oly távol estek egymástól s oly kevésbé ismerték egymást, hogy egy mindnyájukra kiterjedő jogszabályozás kísérletének szükségképen lehetetlenségnek kellett bizonyulnia. Ezeken kívül a népek többségének tömegei nem álltak a műveltségnek azon a fokán, mely előfeltétele egy az egész emberiséget összefoglaló szervezkedés keresztülvételének. Az egyes államalakulatoknak még nem volt meg a megállapodottságnak az a jellege, amellyel ma bírnak és amely megállapodottság az általános és méltányos elrendezésnek alapjául szolgálhat, A párizskörnyéki esztelen békék ugyan sokat rontottak ezeken a századokon át kialakult és sok tekintetben helyesnek bizonyult határokon,

de amit a párizsi rövidlító politikai kontárok elrontottak, azt eltökéli szándékkal és többségi akarattal ismét jóvá lehet tenni.

De a háborúk is, melyeket különösen a kereszténység elterjedése óta viseltek, csak hadseregeknek egymással való mérkőzéseik voltak s bár a győzők néha igen kegyetlenek voltak a legyőzöttekkel szemben, mindent összevéve sem vagyonban, sem emberben, sem közerkölcsökben megközelítőleg sem eredményeztek olyan rombolásokat, mint a modern háború, mely már nem hadseregek küzdelme hadseregek ellen, hanem népek irtóháborúja népek ellen s mint ilyen, annyi erkölcsi és anyagi értéket pusztít el és annyi emberéletet semmisít meg, mint a múltban egy egész évszázad összes háborúi együttvéve sem. Valóban bekövetkezett, amitől Montesquieu tartott, mikor azt jövendőlte, hogy Európát a háborúk fogják tönkretenni s mikor szinte látnoki szemmel azt mondta: „Állandóan félek, hogy egyszer majd olyan találmányokra tesznek szert, amelyek lehetővé fogják tenni, hogy egész nemzeteket elpusztítsanak.“

Ha tárgyilagosan gondolkozunk e kérdés felett, arra a következtetésre jutunk, hogy ma már megvannak a nemzetközi béke létesítésének szükséges előfeltételei.

A föld összes népei véglegesen elhelyezkedtek és kialakultak; ismerjük minden nemzet kvalitásait, anyagi erőforrásait, szellemi képességeit, erkölcsi tartalmát, múltját, jelenét és aspirációit. A vallási és faji fanatizmus a legtöbb népnél tért engedett bizonyos magasabbfokú toleranciának és emberségesebb belátásnak, A nemzetek közti gyűlölködés, mely régebben rideg valóság volt, ma már csak önző politikai ügynökök által alkalomról-alkalomra mesterségesen szított ideiglenes hangulat, Ott pedig, ahol még mindig igazi gyűlölet választja el a fajokat egymástól, ott ma már mindenütt a kultúraépeké a döntő szó. De min-

dennél fontosabb az, hogy ma, a rádió, a szikratávíró és a repülőgép korszakában könnyebb és gyorsabb a távoli világrészek egymásközi érintkezése, mint azelőtt gyakran a szomszédos országok, sőt városoké volt.

Hogy ennyi kedvező körülmény ellenére eredménytelen maradt az a számtalan nemzetközi összejövetel, mely a mostani nagy háború előtt a nemzetközi béke létesítését oly önzetlen módon és dicséretes igyekezettel szolgálta s hogy azóta sem lehetett ezt megszervezni, annak, az eddigi kísérletek sikertelenségének bizalmatlanságot keltő hatása mellett, ha nem is egyedüli, de kétségkívül főoka: a nemzeti birtokállományok rendezetlensége és a biztonság tudatának ebből eredő hiánya. Minden más ok csak alkalmoszerű ürügy és ennek a főoknak folyománya.

Ha ennek a felfogásnak az igazolása végett semleges érzülettel megvizsgáljuk, hogy mik voltak tulajdonképeni valóságos indítóokai az 1914-ben kitört világháborúnak, azt fogjuk látni, hogy ennek is elsősorban és letagadhatatlanul a rendezetlen birtokviszonyok képezték alapját és kiindulási pontját. Az angoloknak, mint a háború Spiritus rectorainak, háborús célja biztonságuk fokozása érdekében elsősorban ugyan a uémet flotta tönkrelétele volt, de a háttérben ott lebegett a német gyarmatok elfoglalásának gondolata is. A többi entente-hatalom közismert vágya lényegében a határok kiterjesztése, illetve rendezése és azok biztosítására új területek elfoglalása és ezek birtokban tarthatása végett az ellenfél örök időkre való letörése és nyomorba döntése volt. Ha kinyomozzuk a többi háborús okot, látni fogjuk, hogy azok csak a főök következményei és másodlagos jelenségek. Ezeket a többi háborúra vezető okokat a következőkben foglalhatjuk össze: a rosszirányú nemzetnevelés és helytelen történettanítás; — a diplomatie vezéregyéniségeinek vagy esetleg fejedelmeknek rablásra és hatalomszerzésre irányuló becsvágya; — a kapitalisták kapzsisága; — az állandó hadseregek és haditengerészetek túltengése; — az elmúlt idők macchiavellistikus külpolitikai irányzatának megszokása és ennek folyományaként álta-

lános bizalmatlanság a humánusabb belátás és magasabbrendű erkölcsi felfogás lehetőségével szemben: — az a tévhit, hogy nemzetközi relációkban az önbíráskodás kevésbé erkölcstelen, mint a magánéletben; — a tömegek tájékozatlansága, melyet a politikai cselszövők kihasználnak; — végül a békeeszmé képviselőinek szervezetlensége és ebből eredő bátortalansága.

Ezek az itt felsorolt okok, melyek mindenkor a zavaros politikai adottságnak következményei és amelyek minden előző háború alkalmával is észlelhetők voltak, egy közös főokra vezethetők vissza, mely főok nem más, mint a nemzetközi birtokviszonyok rendezetlenségéből eredő nyugtalanító bizonytalanság. Ez a nyugtalanító bizonytalanság szüli a politikai imperializmus gondolatát, melynek ügynökei a diplomaták, eszköze és biztosítója a túltengő hadsereg, célja más népek leigázása és elnyomása, végeredménye az erkölcsi törvények és a nemzetközi jog lábbal tiprása és a népek nyomora.

Az egyes országok határai a múltban többnyire a mindenkori pillanatnyi erőviszonyok, illetve egy-egy háború kimenetele szerint öletszerűleg lettek időről-időre megállapítva, tekintet nélkül az észszerűségre, a jogosult nemzeti igényekre és a földrajzi alakulatra. Ez az önkényes és a legyőzött állam életfellelételeivel nem törődő eljárás azután állandó feszültséget szült, mely időközönként háborús exploziókat okozott.

Így lesz ez a jövőben is, ha nem szakítunk az elmúlt idők hatalmaskodó és önbíráskodó eljárásával. *Durante causa durât effectue.*¹

Ha a nemzetközi birtokállományok nem lesznek a méltányosság és igazság elvei szerint az összes népekre nézve elfogadható és megnyugtató módon rendezve, akkor

¹ Míg tart az ok, tart a hatás.

a közeljövőben is, dacára a legutóbb lefolyt nagy-háború kijózanító tanulságainak és megrendítő következményeinek újra meg újra s a technikai ismeretek fejlődése folytán még borzasztóbb módon és lesújtóbb mértékben fognak pusztítani háborús kataklizmák, mindaddig, míg az európai népek végre megtörve az általános nyomorúságtól és a közös szenvedésektől, mégis csak észhez fognak kapni vagy pedig addig, míg a sárga faj el nem seprí őket civilizációjukkal, álkultúrájukkal és üres frázissá vált kereszténységükkel együtt,

Nem szabad abban reménykedni, hogy általános, mind az 5 világrészre kiterjedő birtokrendezés nélkül, lokarnói és rapallói egyezségekkel, arbitrage internationállal, Kellog-féle paktumokkal, leszerelési szerződésekkel vagy a háborút perhorreszkáló nyilatkozatokkal elejét lehet venni újabb katasztrófáknak. Ez naiv önámítás volna, mert mindezek a kísérletek csak tüneti gyógykezelést jelentenek, melyek nem hatnak a betegség gyökeréig s nem szüntetik meg a kórokozókat.

Minden nép, melynek nemzeti birtokállománya rendezetlen, az első kedvező vagy kedvezőnek látszó alkalmat meg fogja ragadni arra, hogy korrigálja sérelmes vagy sérelmesnek vélt határait, melyek nincsenek egy magasabb erkölcsi tekintéllyel bíró és megdönthetetlen hatalmi tényező által elfogadható módon szabályozva.

Szembenézve egy pillanatra a mai államközi helyzettel, hogyis lehet józan ésszel feltételezni azt, hogy a 70 millió németet, a 12 millió magyart és a 8 millió bolgárt a modern civilizáció szégyenére, örökidőig gúzsbakötve, gyarmati sorsban lehet tartani vagy hogy az oroszok, ha majd megint felébred nemzeti önérzetük és talpraállanak, ölbetett kézzel fognak nézni az igazságtalanul elvett tartományokra. Ezt csak abban az esetben lehetne remélni, ha viszont a nagy- és kisentente örök időig állig fegyverben maradna és ha Amerika örök időkre biztosítaná segítségét, amit azonban ezen államok adófizető polgárai előbb-utóbb meg fognak unni, mert nem fogják ennek a

fegyveres békének a terheit a végtelenségig bírni és mert rá fognak eszmélni arra, hogy a fegyveres béke ára nincs arányban annak értékével. Végeredménye pedig ennek az erőszakos és igazságtalan politikának az lesz, hogy a németeket rákényszerítik, miszerint visszatérve Bismarck politikájához, az oroszok karjaiba vessék magukat, ami a béke újabbi veszélyeztetésére be fog következni, amint az oroszok megint rendbejönnek. Hogy az osztrákok, a magyarok és a bolgárok ebben az esetben mit fognak csinálni, könnyen elgondolható, de hogy milyen borzalmakat fognak elszenvedni Európa népei a bosszúállás vágyának paroxisínusától eltelt orosz—német-szövetségtől, annak rémséges részleteit még elképzelni sem lehet.

Ezért kell végzetes tévedéseknek, sőt általános emberi szerencsétlenségnek minősíteni a párizskörnyéki békeparancsokat. Soha jobb alkalom nem volt, ha nem is mindjárt a nemzetközi béke létesítésére, de legalább tervszerű előkészítésére, mint 1919-ben, de sajnos, hivatásuk magaslátán álló igazi államférfiak helyett gyűlölettel eltelt rövidlátó szofisták és kapzsi yehuk diktálták ezeket a lehetetlen békeszerződéseket korunkat megszégyenítő nevetséges rabulisztikával.

Ha Oxenstierna rég meg nem előzött volna, akkor most kitűnő alkalom kínálkoznék annak megállapítására, hogy valóban kevés ésszel kormányozzák a népeket.

Ezek a tapasztalatok is igazolják, hogy milyen nehéz háború, kivált győzelmes háború révén elfogadható és megnyugtató nemzetközi állapotokat létesíteni. Ahhoz más légkör és elfogulatlan, józan emberek kellene. A győzelem dicsőségétől megrészegült államférfiak igazságos béke létesítésére mindenkor alkalmatlanok voltak.

Nyilvánvaló, hogy a mostani rendezetlen nemzeti birtokviszonyokban gyökerező militarista társadalmak helyébe, melyeknek alapelve Spinoza szerint: „unusquisque tan tum

juris habet quantum potentia valet“¹, a békés megélhetést, a gyorsabb fejlődést biztosító és szigorú nemzetközi jogszabályok szerint élő társadalmaknak kell lépniök. Olyan társadalmaknak, amilyeneket Franklin Benjámint gondolt el, mikor azt mondta: „Remélem, hogy az emberek, akik minden fogyatkozásuk mellett mégis csak értelmes lények, egyszer fel fognak hagyni azzal, hogy viszályaikat úgy intézzék el, hogy egymást agyonütik“.

A cinikusok ugyan Grotiuszal azt fogják mondani, hogy az emberiség legjellegzetesebb vonása a: „Bellum omnium contra omnes“², s rá fognak mutatni arra a közös emberi vonásra, hogy mindenki a munkát, az állami és társadalmi élet terheit másokra igyekszik hárítani, hogy a nagy teremtő eszmék rendszerint kudarcot vallanak s hogy ennek alapján nincs elfogadható jogcím feltételezni azt, hogy a jövőben a tömegek okosabbak és szelídebbek, a vezetők pedig önzetlenebbek és igazságosabbak legyenek, mint a múltban. De a cinikusok még sohasem vitték előbbre az emberiség ügyét. Azzal is fognak érvelni, ha a nagyműveltségű görögök nép még a maga fájának szűk határai közt sem tudta hatályossá tenni az amphiktioni szövetségnek a viszályok békés kiegyenlítésére irányuló határozatait és ha a középkorban az akkor még sokkal nagyobb tekintélyű és hatalmasabb egyház által propagált aquitaniai *treuga* Deit még a keresztény népközösségben sem lehetett általánossá és foganatosítássá tenni; ha a mi korunkban Nobel, Carnegie és Filene megható emberszeretettői sugallt, a békeeszmét szolgáló, nagyszabású alapítványai nem tudtak lendületet adni a béketörekvések érvényesítésének; ha a humánusan gondolkozó II. Miklós cárnak 1898-ban kibocsátott jövőbelátó, profetikus békeszózata nem tudott hatást kiváltani: akkor nem bír a valószínűség jellegével, hogy fajunknak ezen fátumszerű szerencsétlenségén segíteni

¹ Mindenkinnek annyi a joga, amennyi a hatalma.

² Mindenkinnek háborúja mindenki ellen.

lehetne s azért mélységes rezignációval kell fogadnunk az emberiség jobb és szebb jövőjének minden elképzelését.

Úgy találom, hogy ez époly indokolatlan kishitű kétségbeesés volna a nemzetközi jognak mindenkit kötelező erejének várható győzelmével és bekövetkezendő állandó uralmával szemben, mint amilyen indokolatlan kishitűség lett volna az, ha az emberiség az ókori Ikaros és a középkori Leonardo da Vinci sikertelen kísérletei után végképen lemondott volna arról, hogy valamikor repülni tudjon. Mikor Jules Verne először merete regénybe foglalva felvetni a tengeralattjáró hajó gondolatát, mindenki túlfűtött költői fantáziáról beszélt s nem telt bele félszázad és a tengeralattjáró a gyermeki fantazmagóriák világából átment az ugyancsak hatékony valóságok birodalmába. Gondoljunk csak azokra a kishitű kritikákra, melyekkel még a szakmabeliek is fogadták Stephenson, Fdison, Marconi és sok más kezdeményező és feltaláló nagy elmének első kísérleteit.

Mikor Fulton anyagi támogatás reményében bemutatta Napóleonnak az általa feltalált gőzhajó tervét s hozzátette, hogy ilyen hajókkal könnyen és gyorsan szállíthatná át hadseregét Angliába, a császár gúnyosan azt kérdezte, miért nem ajánl inkább betanított bálnákat erre a célra és megtagadta a kért segítséget. Néhány évvel később, 1815-ben, mikor a Bellerophon fedélzetéről először látott gőzhajót, azt mondta a mellette álló Bertrandnak: „Akkor vesztetem el trónomat, mikor Fultont elutasítottam“.

Hasonló eset történt a világháború alatt Kitehenerrel; a javaslatba hozott tankot egyszerűen játékszernek minősítette. Egy év múlva ez a játékszer lett a döntő Tégy vermem.

Az igazságon alapuló nemzetközi birtokrendezés eszméjét is, különösen az úgynevezett reálpolitikusok, gúnyal és kishitűséggel fogják fogadni; a jóakarátú, de tájékozatlan emberek, legfeljebb szép álomnak fogják nevezni. Az ilyen felületesen szántó, hevenyészett kritikától azonban nem szabad visszariadni. Még nincs 300 éve, hogy Galileinek vissza kellett vonnia azt a megállapítását, hogy

a föld forog, azért a föld forgása mégsem állt meg. A gyakorlati politikusok mindig lenézték és a könnyen félrevezethető tömegek segítségével mindig háttérbe szorították, sőt néha keresztre is feszítették az elméleti embereket, pedig minden mai-adandó becsú vívmány elméleti emberek munkájának és elgondolásának eredménye. A gyakorlati politikusok a politikai láthatár sűrű bozótjától rendszerint nem látják a jövő kialakuló erdejét és a politikai napieseményekből font hálójukkal rendszerint politikai cápákat fognak.

Mennyire dicsőítették a németek Bismarckot Elzász-Lothringia elfoglalásáért, pedig Elzász-Lothringia lett a német nemzet szerencsétlenségének alfája; és mennyire magasztalták az osztrákok és a magyarok Andrássyt Bosznia okkupációjáért, pedig Bosznia rejtette magában a világháború csiráját, mely ennek a nagy monarchiának a megsemmisülését jelentette.

Azokat, akik annakidején kritizálták Bismarckot és Andrássyt, a gyakorlati politikusok egyszerűen lemosolyogták, vagy komolyabb esetekben rossz hazafiaknak nyilvánították, pedig a fejlemények ezeket a lemosolygott rossz hazafiakat igazolták. Ha Bismarck megelégszik Rlszásszal, mely tartomány tényleg Németországot illeti és Andrássy megelégedett volna Bosznia északnyugti részével, mely kikerekíti Horvátországot, a többit pedig a közös érdekeknek és az igazságnak megfelelően átengedte volna Szerbiának, másképp alakul hazájuk sorsa. De a győzedelmes Brennus jelszava mindig ugyanaz: *vae victis!*

Valószínűnek tartom, hogy az entente népei is rövidesen be fogják látni, hogy azok a reálpolitikusok, kik ezt a pyrrhusi győzelmet megszerezték nekik és akiknek a sikereitől ma még mindenütt hangosak az entente berkei, mily nagy ostobaságot követtek el a világháború felidézésével és az erőszakos békék megalkotásával. Hamarosan ki fog derülni, hogy miként a múlt században nem lehetett megtartani a napóleoni zsákmányt, úgy nem lehet megtartani a párizsi békék által szerzett zsákmányt sem.

Ami ebül gyűlt, ebül vész. Minden elkövetett igazságtalanság magában hordja a bűnhődés csiráját. A világtörténelem számtalan variációban és szakadatlan láncolatban igazolja ezt a tételt és a világtörténelem csak akkor lesz az emberiség szenvedéseinek tragédiájából a lélekemelő elhatározások és tettek annalesévé, ha az államférfiak tartózkodni fognak az erőszak alkalmazásától és az egyedüli tisztességes és megengedett útra: a jog, a törvény és az igazság útjára fognak térni.

Azt hiszem, habozás nélkül megállapítható, hogy a politikai szabadverseny fenntartásának szükségességéről szóló elmélet, a világháború tanulságaival végleg kudarcot vallott, azért ez az elmélet most már, mint oly sok más elavult elmélet, végleg lomtárba való.

Nem szabad feladni a reményt, hogy rövidesen csak be fogják látni az emberek, hogy jobb a népek sorsát tervszerűleg intézni, mint ötletszerűleg, ahogy a múltban történt. Ez a cél kétségkívül magasabbrendű politikai és társadalmi munkát igényel, mint amilyenhez szokva vagyunk, de ez a felemelő közös emberi eszmény megérdemli a nagyobb és lelkesebb konstruktív munkát.

Hangsúlyozva kell itt kiemelnem, hogy nem kiirtani, hanem magasabbrendűvé kell tenni a hazaszeretetet; meg kell tisztítani a vadoncot tüskéitől és meg kell nemesíteni az általános emberszeretet oltógallyával, hogy a jövőben szebb és jobb gyümölcsöket teremjen. És erre most van a legjobb alkalom. Nem lehet elég sokszor ismételni, hogy a világháború milyen fölösleges és milyen gonosz volt, de az az egy haszna talán mégis volt, hogy a népek a jövőben többé nem a diplomaták eszével, hanem a saját fejükkel fognak gondolkozni.

A nemzetközi békével épügy leszünk, mint Kolumbus tojásával; mikor fel lesz állítva, mindenki csodálkozni fog az elődök ügyefogyottságán, s azon, hogy felállítása mily könnyű dolog volt.

A Habsburgi Rudolf megválasztása előtti interregnum idejében élt német lovag is bizonyosan rajongónak nevezte

volna azt, aki jövendőlni merete volna, hogy valamikor a Német Birodalomban az igazság és a törvény fog uralkodni s hogy el fog jönni az idő, mikor a szatócs portékája époly biztos és sérthetetlen vagyontárgy lesz, mint a várúr dominiuma s mikor törvény előtt többé nem lesz különbség nemes és polgár közt. Még csak néhány száz évvel ezelőtt az akkori velencei flotta bizonyosan azt hitte, hogy míg a világ állni fog, ő mindig harcolni fog a génuai flotta ellen. És az olasz condottierik is azt gondolták, hogy nekik soha más hivatásuk nem lehet, mint egymás ellen intrikálni és harcolni. Nincsenek ma népek a világon, amelyek annyira gyűlölnék egymást, mintahogy gyűlölték egymást a középkorban az egyes olasz duodecállamok népei. Ezek a kétségbeejtően szomorú olasz állapotok készítették a nagy Leonardot híressé vált keserű kifakadására: „Oh ég, mért nem nyílnak meg mélységeid, hogy elnyeljék ezeket a szörnyeket, amelyek tönkreteszik a világ szépségeit, ezeket a kegyetlen, rettenetes szörnyeket, a háborúskodó embe-
reket.“

Ha valaki azt ajánlotta volna New-Orleansban 1862-ben, mikor az Amerikai Unió északi és déli államai közt dúlt a polgárháború és amikor a déliek még némi előnyben voltak, hogy béküljenek ki az északiakkal, bizonyosan meglinchelték volna. Alig lünt el azóta két generáció és az emberek Amerikában el se tudják képzelni, hogy ilyen háború valamikor lehetséges volt. És kik idézték elő ezt a ma már elképzelhetetlen amerikai polgárháborút? Valami Buchanan és néhány cinkosa, ahogy minden háborút néhány lelkiismeretlen politikus, vagy egy kapzsi klikk idézi elő, hangulatos jelszavakkal. Nagyon találóan jegyezte meg egyszer II. Vilmos császár „Meine Ansicht ist, dass die Kriege der Völker immer die Folgen der Machinationen einzelner ruhmstüchtiger Minister sind, welche diese sündhaften Mittel nur darum ergreifen, um ihre Macht und ihr Ansehen zu vergrößern; diese Minister müsste man in der Zukunft zwingen ihren Zwist, welchen sie herbeiführten,

mit den Waffen in der Hand selbst gegen einander aus zu kämpfen.“¹

* * *

A szkeptikusok nem akarják kellően figyelemre méltatni azt a kétségtelen ténnyt, hogy az ember mégis csak erkölcsi lény is. Erkölcsi lény volt mielőtt társadalomba tömörült s az volt, mielőtt babonáit átszervezte vallási rendszerekké. Hogy még a háborús uszítók is erkölcsi lények, bizonyítja az a lelkiismeretfurdalás, mely minden időben s minden népnél gyötörte azokat, akik a háborúnak döntő szavukkal megadták az utolsó lökést. Nem akarta vállalni soha és sehol senki a nagy felelősséget s mindenki az ellenfelére hárította a kezdeményezés ódiúmat, legalább addig, amíg kétséges volt a kimenetel. Szinte szálnalmas látvány volt nézni, hogy a világháború kitörése után hogyan vergődtek a diplomataék és államfők az erkölcsi felelősség súlya alatt s mennyi szót s mennyi tintát pazaroltak arra és mennyi hazugságot kürtöltek ki, hogy elhitessék háborgó lelkiismeretükkel és a világgal, hogy az ellenfél kezdte s hogy az az oka mindennek. Különösen akkor, mikor látták, hogy a könnyelműen és elfogadható ok nélkül lelkiismeretlenül felidézett háború furiáit nem tudják visszaüzeni s hogy a borzalom hullámverései sokkal nagyobb arányúakká váltak, sokkal tovább tartottak s sokkal többet pusztítottak emberben és javakban, mint ahogy azt gyarló képzelőtehetségök előre elgondolta.

E szomorú tapasztalatok bizonyára nagyon alkalmasak arra, hogy a jónak győzelmében és a békés állapot létesítésében való hitet megrendítse; de azért a jobb és igaz-

¹ Nézetem az, hogy a népek közti háborúk mindig néhány becsvágó miniszter mesterkedésének eredményei, akik ezekhez a bűnös eszközökhöz hatalmuk és tekintélyük növelése érdekében folyamodnak; ezeket a minisztereket a jövőben arra kellene kényszeríteni, hogy fegyverrel a kezükben maguk intézzék el egymásközt azokat a viszályokat, amelyeket előidéztek.

ságosabb jövő reménységéről gyáván lemondani mégsem szabad.

A cinikusokkal szemben véleményem az, hogy épúgy, ahogy jó törvények és megfelelő társadalmi intézmények egy ország kebelén belül képesek az egyes nemzetiségek, felekezetek és osztályok közt az érdekellentéteket egyensúlyozni, a versengést áldásos mederbe szorítani, az önbíráskodást megszüntetni, a békés együttélést és a közérdeknek megfelelő együttműködést lehetővé tenni, — úgy lehetséges ezt az állapotot tovább fejleszteni az egyes országokra, nagyobb birodalmakra és világrészekre kihatólag is. Hideg szívvel, de elfogulatlan meleg érdeklődéssel kell mérlegelni minden nép jogosult aspirációit s minden állam valódi életfeltételeit s ezeknek megfelelően kell megállapítani az országokat és határaikat. A kisebb és az önálló független megélhetés és továbbfejlődés előfeltételeivel nem rendelkező országokat, mint idejüket kiélt alakulatokat, vagy megszüntetni vagy, ahol ez lehetséges, nagyobb államszövetségekbe kell tömöríteni s ezáltal a nemzetközi értelemben vett önálló államok számát tetemesen redukálni, hogy minél kisebb legyen az egymásrautaltság, ritkább a súrlódás lehetősége s hogy a nemzetközi forgalom lebonyolítása elé minél kevesebb akadály tornyosuljon.

Nem kell azt gondolni, hogy egy ilyen gyökeres és univerzális országrendezés leküzdhetetlen nehézségekbe fog ütközni. Ha valaki a világháború előtt, vagy annak első éveiben komoly formában az Osztrák-Magyar monarchia megszüntetését, illetve felosztását hozta volna javaslatba, az angol és a francia államférfiak a leghatározottabban ellenezték volna ezt a tervet, mint ésszerűtlen és lehetetlen kívánságot. Akkor még mindkét állam diplomatáinak az volt a nézetük, ami a tisztafejű, józan Palmerstoné volt valamikor hogy az Osztrák-Magyar monarchiát, ha nem volna meg, meg kellene alkotni s íme, amit a legnagyobb politikai ésszerűségnek, sőt politikai szükségességnek tartottak, azt két év múlva végleg megsemmisítették. Ha egy ilyen régi, nagy és hézagpótló birodalmat ilyen gyorsan és

ilyen könnyen lehetett megszüntetni, akkor ne mondja senki, hogy nem lehet politikai problémákat rövidesen és radikálisan megoldani, ha a többség akarja és a közérdek parancsolja.

Ha lehetséges volt a józan politikai felfogás kicsúfolásával, egyszerű parancsszóra, megalkotni 1919-ben az életképtelen kis operett-országok egész sorozatát s ha lehetett 1000 éves természetes határokat a legnevetesebb ürügyekkel s a legkíméletlenebb módon megváltoztatni, akkor nem kell tartani attól, hogy az igazság és a méltányosság által parancsolt és az általános jólétet előmozdító és biztosító birtokrendezés legyűrhetetlen akadályokba fog ütközni. Ahogy VI. Sándor pápa teljes sikerrel és hosszú időre kihatóan meghúzta a spanyol és portugál gyarmatbirodalom demarkációs vonalát, épúgy megteheti ezt egy nemzetközi bizottság minden más vonatkozásban. Bizonyosság erre a népszövetségi alapokmány 22. §-a, melynek alapján egyes népeket, ha nem is közmegnyugvásra, de eredményesen helyeztek a Népszövetség gyámsága (tutelle) alá. Mennyivel könnyebben és hatékonyabb eredménnyel tehetné meg ezt egy, a genfi Népszövetségi Tanácsnál komolyabb, önzetlenebb, elfogulatlanabb, magasztosabb eszméktől vezérelt s igazi nemzetközi meghatalmazással felruházott areopag, amelynek nem a zsákmány biztosításának elve, hanem az emberiség közérékének szent eszméje lebegne szeme előtt és irányítaná elhatározásait.

Ennek a nemzetközi birtokrendezésnek kiindulási pontjául legalkalmasabbnak* a háború előtti állapot kínálkozik, mely mellett különösen figyelembeveendőek még a következő szempontok: *a)* a geográfiai fekvés;— *b)* a közgazdasági érdek; — *c)* a történelmi múlt; *d)* a nyelvhatár; — *e)* a kulturális állapot; — és végül *f)* a vallási szempont.

* * *

Ez a nagyhorderejű és áldásdús munka csakis oly nemzetközi bizottságnak képezheti feladatát, melynek érzéke

van a nemzetközi solidaritás iránt és amely kötelességtudó történészek, etnográfusok, geográfusok és nemzetgazdászokból áll, szóval főként kiváló egyetemi tanárokból, vagy a tudományos akadémiák egyes tagjaiból, akiknek érzelmes és gondolatvilágát a külpolitikai intrikálás gyakorlata még nem fertőzte meg. A hivatásos diplomaták, valamint az aktív államférfiak, akik hivatásuknak a modern elvek és a mai nemzetközi jogszokások szerint való gyakorlása következtében elvesztették elfogulatlanságukat és képességüket arra, hogy külpolitikai kérdésekben emberséges és tárgyilagos felfogást tanúsítsanak, mint incompatibilis elemek mindenképen kizárandók.

Ha ennek a nemzetközi bizottságnak többsége meggyezésre jutott, ami ilyen széleslátókörű, tudós és komoly elemektől rövidesen remélhető, akkor az államközi birtokrendezést habozás nélkül végre kell hajtani. Ennek a kiküldendő nemzetközi bizottságnak a munkáját akarom megkönnyíteni és nelyes mederbe terelni ezzel az országrendezési tervvel.

Előrelátható, hogy egy ilyen tárgyilagos és részrehajlatlan elbírálás nyomán sok tarthatatlan nemzeti légvár fog összeomlani s hogy egyes népek elégedetlenek lesznek, sőt esetleg ellenállani fognak. De miután az államok valamennyien megkapják az ebben a tervben javasolt határ- és birtokrendezés által mindazt, ami jogosult igényeiket kielégítheti és a mi jövő nyugodalmas fejlődésüket biztosít hatja, az elfogultakat és belátásnélkülieket, mint az összesség ellenségeit, kímélet nélkül, szigorú következetességgel rá kell kényszeríteni, hogy a birtokkomplexnm állandó és mind az 5 világrészre egyszerre kiterjedő méltányos elrendezését elfogadják, illetve abba beletörődjenek. Esetleg még egyszer vér fog folyni, de nagyobb arányokban utoljára. Sohasem volt indokoltabb a régi római mondás: *si vis pacem, para bellum*,¹ mint ebben az esetben.

¹ Ha békét akarsz, készülj a háborúra.

Nem látok fennforogni okot annak feltételezésére, hogy helyes volna ebben a kérdésben Kant javaslata értelmében eljárni és bizonyos fokozatosságot követni. Csak káros következményei lehetnének annak, ha átmenetileg itt-ott militarista népszigetek maradnának. Ahogy az alkoholistákat csakis tökéletesen keresztülvitt abstinenciával lehet kigyógyítani, úgy a militarisztikus társadalmakat is csak egyszeri végrehajtott univerzális háborús abstinenciával lehet megmenteni. Vagy sikerül a birtokrendezés egyszerre és mind az 5 kontinensre kiterjedőleg már most, vagy el kell halasztani a dolgot, míg megfelelő nemzetközi propaganda útján jobban fel lesz világosítva a közvélemény és amikor majd meg lesz a hajlandóság a vezetőelemekben kizárólag a *salus publica* elvének magaslatára emelkedni. Kant successivitása csak újabb és újabb nehézségeket, zavarokat és súrlódásokat szülne, amelyeket egyszer és mindenkorra lehetetlenné kell tenni.

Bizonyára sokan lesznek, kik a politikai szabadverseny további fenntartása mellett fognak érvelni, már csak azért is, mert ez a szabadverseny sűrű alkalmakat nyújt a vezetőköröknek és nyugtalan elemeknek a zavarosban való halálszásra. Ezek azzal fognak argumentálni, hogy: a háború az emberiség fejlődésének és haladásának legbiztosabb emeltyűje; a háború oly erényeket fejleszt, melyek állandó béke mellett lehetetlenek volnának: háború nélkül az emberiség elsatnyulna; a háború természeti törvény, ennél fogva szükségyszerű; a háború a létért való küzdelem ultima rációja; a háború a szabadverseny utolsó *consequentia*ja; háború nélkül hamarosan be fog teljesedni Malthus jóslata.

Kétségtelen, hogy ezek között az érvek között vannak olyanok, amelyek megérdemlik a beható megvizsgálást. Ennek eleget téve, végeredményként mégis csak oda kell konkludálnom, hogy a militarista társadalmak előnyei messze mögötte maradnak a békés munka szabad versenyében élő társadalmak előnyei mögött.

Ugyan milyen kimutatható előnyei származtak az emberiség számára abból, hogy a perzsák leverték az

egyiptomiakat, a görögök a perzsákat és a rómaiak a görögöket? Ahogy az ókornak nem volt haszna a 120 éves pún háborúból, azonképpen a középkornak nem volt a keresztesháborúból és az újkornak nem volt a 30 éves háborúból, melynek vagyontpusztító és erkölcsrontó kihatásait oly megrázó színekkel ecsetelte Schiller. Vagy mi haszna volt Európának abból, hogy egyszer a franciák verték meg a németeket s évtizedekre vetették vissza haladásukban és máskor a németek a franciákat hasonló elszomorító eredménnyel?

A militarista társadalomban a népek hasonlóak ahhoz a munkáshoz, aki csak fél kézzel dolgozhat, mert a másikonban fegyvert kell tartania; és amit félkézzel keres, az sem egészen az övé, annak is tetemes hányadát oda kell dobnia a fegyveres haderő molochjának. Az európai népeknek állandó fegyveres felkészültsége a háború előtti 30 év alatt több mint 200 milliárd aranyfrankba került. Ezzel az összeggel beláthatatlan mennyiségű jóléti és kulturális intézményt lehetett volna létesíteni.

A háború inkább csak a stratégiai és taktikai, tehát improduktív ismeretek és a vele kapcsolatos iparágaknak, tehát egyoldalú fejlődésnek emeltyűje, míg ellenben a béke állapota az összes emberi képességek gyorsabb ütemben való kifejtését mozdítja elő és emellett oly társadalmi intézmények létesítését teszi lehetővé, melyeknek végső célja: minél több embernek minél nagyobb jólétet biztosítani, vagyis az, ami minden társadalom és minden állam primordiales rendeltetése.

Meglehet állapítani, hogy mindaz, ami az emberi társadalomban szép, jó és igaz, békés munkálkodás eredménye. A békében a kaszárnyák átalakulnak iskolákká és kórházakká, a barakkok nyilvános fürdőkké, az ágyuk anyaga m ű v észé ti alkotásokká.

A háború barbár időszakok atavisztikus csökevénye és eredményei mindig rövidéletű jelenségek. Ugyan ki beszélne még Írója elfoglalásáról, ha eseményeit nem Homer énekelte volna meg és ki beszélne még a gall háborúról,

ha történetét nem Caeser örökíti meg? De Athén gondolkozóiról és művészeiről, Róma törvényhozóiról és íróiról beszélni fognak, míg ember lesz a világon.

Az új elrendeződés után is lesz verseny állani és állam, nép és nép közt, de csak a békés munkálkodás keretében és nem fog elfajulni az etikailag lehetetlen fegyveres erőszakoskodásig. Kz a versengés, mint a haladás legfőbb tényezője fog mutatkozni, azonban más népek erőszakos kizsákmányolására, kirablására, avagy szolgaságba való döntésére kiterjedni nem fog. Ez a verseny abban fog kimerülni, hogy az adott viszonyok és lehetőségek figyelembevételével mellett minél tökéletesebbé tegye az egyént és minél harmónikusabbá az összműködést a fent megállapított és körvonalozott végső cél elérése érdekében. Ennek a békés versenynek is meg lesznek a maga diadalai. Nagyon találóan mondja Milton az Elveszett Paradicsomban: „peace has her victory s no lesz renowned than war“.¹

Mindenesetre szükséges lesz gondoskodni arról, hogy a nemzetnevelés szelleme megváltozzék. Toleránsabbá és humánusabbá kell tenni. A repülőgép és a rádió korszakában nemcsak hazafiakká, hanem világpolgárokká is kell nevelni a jövő generációkat. Nem egymás lenézésére és megvetésére, vagy lekicsinylésére kell tanítani a népeket» hanem egymás megbecsülésére, mert egyik nép vagy faj, sem sokkal különb a másiknál, ha tárgyilagosan mérlegeljük ethikai tartalmát, vagy értelmi kvalitásait. Hogy mégis egyes népek a történelmi fejlődés folyamán sokkal magasabb fokot értek el, az inkább csak nagyobb szerencsájöknek tulajdonítható, mint faji kiválóságuknak; kedvezőbb természeti viszonyok és megfelelőbb külpolitikai

¹ A békének megvannak a maga győzelmei, melyek nem kevésbé fényesek, mint a háború győzelmei.

alakulatok közé kerültek. Halavány sejtelve sem volt Hengist és Horsának, avagy Hódító Vilmosnak arról, hogy mennyi kőszén és vasércet tartalmaznak a wellsi és a skót hegyek és hogy ez a két ásvány különösen azzal, hogy közvetlenül a hajózható folyótorkolatok és tengeröblök mellett bányászható, valamikor az angolszász fajnak meg fogja szerezni az ipari és kereskedelmi elsőséget mindazzal a rengeteg anyagi előnnyel, ami vele jár. Tévedés volna ebből az előnyös geológiai és geográfiai alakulatból azt deriválni, hogy az angolszász nép különb volt más népvándorláskori népnél, mert nem ezt tudva foglalta el a britt szigeteket, hanem erre a nagy előnyre és ennek kihasználására csak évszázadok múlva jött rá.

Ami a fenyegető túlnépesedést illeti, annak esetlegesen szükségessé váló elhárítására okosabb és humánusabb expediens után kell majd nézni annakidején. Elvitathatlan, hogy egy modernizált társadalmat, természetesen megfelelő orvosi ellenőrzéssel és irányítással, sokkal célszerűbben fogja szolgálni az emberiség ezirányú érdekeit és szükségleteit, mint a háborúk, amelyek éppen a legjobb emberanyagot foszlják meg a militarista társadalmakat, úgy, hogy fenntartás nélkül állítható, miszerint a háborúk, különösen a modern háborúk, inkább satnyítólag hatnak a népekre, mint nemesítőleg, vagy erősítőleg.

Az annyira kívánatos fajnemesítés érdekében egészen más eszközökhöz és eljárási módszerekhez kell nyúlni. Orvosi felügyelet alá kell helyezni a házasságkötést, ami egyes országokban már megtörtént és szabályozni kell az embertermelést, amit ma még mindenütt ósdi törvények tiltanak. Félreértések kikerülése végett sietek kiemelni, hogy az embertermelés regulatorát nem a Jancekiangban látom, hanem az orvosi tudományban. Nem vízbe kell fojtani a felesleges gyermekeket, ahogy a kínaiak teszik, hanem meg kell akadályozni, hogy felesleges gyermekek szülessenek. Ne választójogot adjanak a nőknek, amellyel nem tudnak mit kezdeni, mert ellenkezik természetszabta hivatásukkal, hanem azt a jogot, amely megilleti őket, azt

a jogot, mely szerint kizárólag ők dönthessék el, hogy hány gyermekkel akarják megajándékozni a társadalmat. Fellázad az értelme jóézésű embernek, mikor a nyomortanyák odvaiban, hol alig van hely 1—12 gyermek számára, 8—10-et is lát fetrengeni szennyes rongyokban, a nélkülözés kitörülhetetlen bélyegével vérszegény arcukon és néma szemrehányással ártatlan szemökben. És felháborodik az ember lelke, mikor látja, hogy hány anyának kell elpusztulnia laikusok által végrehajtott tiltott műtét következtében, csak azért, mert vízözönkőn hagyományok és militarista szellemű törvények tiltják az orvosoknak, hogy tudásukkal segítségökre legyenek szerencsétlen embertársaiknak. De rendezni kell valahogy a sexuális életet is, amire érthetetlen prüderiából ma még gondolni sem mernek. Ha a kormányok nem fognak erélyes kézzel hozzáfogni ennek a szó szoros értelmében életbevágó nagy és kényes problémának a gyökeres megoldásához, Európa nemsokára egy luetikus közkórház lesz.

De másra is kell itt még kitérni.

Míg a városokban a hülyék és bambák felnevelésére és eredménytelen tanítására érzélgős szívvel nagy összegeket fordítanak, ahelyett, hogy a közös érdekeknek és magasabb szempontoknak megfelelően átengednék őket, mint torzszülötteket és fölösleges ballasztot, valamilyen humánusan elgondolt könnyű kimúlásnak, addig a falvak életképes és egészséges gyermekeinek óvodái és iskolái túlszűfoltak, tisztátalanok és nélkülözik a legegyszerűbb felszereléseket. Míg a paralitikusoknak és más gyógyíthatatlan betegeknek fényesen berendezett szanatóriumokat építenek, ahelyett, hogy lehetővé tennék nekik a mielőbbi fájdalom nélküli örök elalvást, addig az épek és egészségesek nagy tömegei sárból készült dohos viskókban sínylődnek s piszokban és szegénységben tengetik nyomorult életüket és szaporítják fajukat. Hogy azután hogyan szolgálja a faj-nemesedést az ilyen szaporulat, könnyen elképzelhető.

Szemhunyorítás nélkül vetnek, a legtöbb esetben néhány gonoszlelkű ember érdekében, millió és millió ifjú

életet a harcterek pokoli ágyútüze, lángszórói és mérges gázai elé, de felfortyan az egész társadalom, ha arról van szó, hogy egy hülye, vagy egy nagy szenvedések közt vergődő gyógyíthatlan beteg elküldessék, ahogy Shakespeare mondja: „to the country from whose border no traveller return“.¹

Úgy látszik, süket fülekre talált Schiller szózata: „das Leben ist der Güter höchstes nicht“.²

Ahelyett, hogy gondoskodnának arról, hogy azok, akik az életet valamilyen oknál fogva megunták, egy hatóságilag berendezett és ellenőrzött helyen könnyedén és feltűnés nélkül megszabadulhassanak testi, vagy lelki elviselhetetlen kínjaiktól, az öngyilkosjelölteket erőszakkal megmentik és mindenféle ijesztgetésekkel visszatartják az életnek, amihez pedig senkinek joga nincs, mert saját életével mindenki szabadon rendelkezik. Ezzel szemben az élni akarók és dolgozni tudók millióit éhezni hagyják.

Ezek bizonyára szokatlan szavak. De hiába minden ágaskodás és műfelháborodás. Nem lehet örökké önámító struccpolitikát folytatni. Vagy komolyan akarjuk fajunkat a fejlődés magasabb fokára emelni s akkor sutba kell dobni az eddigi társadalmi convenciónális hazugságokat, vagy végkép le kell mondani az emberiség szebb és jobb jövőjének kialakításáról.

Valóban itt az idő, hogy fontolóra vegyük Nietzsche szavait: „Zerbrecht die alten Tafeln und schafft Euch neue Werte“.³

Azok, akik még mindig azt hiszik, hogy a háborúk szolgálják a fajnemesedés célját, azok hallgassák meg, hogy mit mond e kérdéssel kapcsolatban Darwin, akinek a tudását, logikus gondolkozását, éleslátását és tárgyilagosságát még nem vonta kétségbe senki. „A háborúban a legjobb emberanyag gyógyíthatatlan betegséget szerez,

¹ Abba az országba, melynek partjáról vándor vissza nem tér.

² Az élet nem a javak legnagyobbika.

³ Törjétek össze a régi táblákat és állapítsatok meg új értékeket.

idő előtt hull el, avagy a bűn útjára lép és képtelen idejekorán családot alapítani; a satnya, beteges férfiak otthonmaradnak és nősülnek; ezek gondoskodnak aztán a jövő nemzedékről.“ Azt hiszem, nem sértem meg a francia nemzet önértetét, ha itt Tainera is hivatkozom, aki a napóleoni háborúknak a franciákra vonatkozó kihatásait ethnikai szempontból igen kedvezőtleneknek ítélte meg.

Vannak komoly szociológusok, akik amellet a vélemény mellett tartanak ki, hogy minden a nemzetközi béke megszervezésére irányuló fáradozás hiábavaló, mert ha nem sikerült az emberiség legideálisabb kulturális vívmányának, a keresztény szellemnek, megjavítania az emberiséget, akkor semmiféle más intézmény erre képes nem lesz s hogy ennek folytán bölcsen azok cselekszenek, akik a változhatatlanba beletörődve, minden igyekezetökkel azon vannak, hogy alkalmazkodjanak a mindenkori viszonyokhoz. Előszertettel citálják nézetök alátámasztására Goethe híres mondását: „Der kleine Gott der Erde bleibt stets von gleichem Schlag, und ist so wunderbarlich, als wie am ersten Tag“.¹

Tény, hogy az ember lényege nem igen változott a történelem ellenőrzése alatt álló időn belül, de nem is az embertei mészétét akarjuk megváltoztatni anemzetközibékével, hanem csak helyesebb és áldásosabb irányba akarjuk terelni mindenkori erő kifejtéseit és célkitűzéseit. Hogy nem sikerült a kereszténységnek az egységes világ magasztos eszméjét diadalra juttatni, annak két oka van. Először az, hogy a kereszténység szelleme nem számol eléggé az ember dualisztikus természetével, hanem kizárólag, mint erkölcsi lényt fogja fel. A keresztény tan lényegében egy nagy hősköltevény, melynek erkölcsi világa annyira felülmúlja a mai ember erkölcsi képességeit, mint ahogy cromagnoni elődünknek értelmi képességeit felülmúlták volna a modern tudomány eredményei. Másodsor az, hogy

¹ A földnek kicsi istene mindig egyforma és ma is oly csodálatos, amilyen az első napon volt.

a kereszténységet éppen azok, akiknek legkomolyabban kellett volna venniök, ritkán vették komolyan, hanem rendszerint kimerültek abban, hogy másoktól követelték, miszerint komolyan vegyék, ők maguk pedig, különösen politikailag, követték a keresztény szellem legnagyobb ellentétét: Macchiavellit. Válságos időkben talán egyedül XV. Benedek fogta fel helyesen főpapi hivatását, amikor a világháború folyamán kétízben is erőltette a megegyezésen alapuló béke megkötését, de az emberiség végtelen kárára épen őt nem hallgatták meg. A gyakorlati államférfiak hódításokra és zsákmányra vágytak s ezért az agyrémért kellett annyi millió embernek éveken át pokoli kínokat szenvedni, vagy baromként a csataterék vágóhídján elvérezni.

A nemzetközi béke létesítésének egyik legnagyobb akadályát a hivatásos diplomatákban kell látnunk, kik rossz nevelésüknél, évszázados gyakorlaton alapuló földöncsúszó szellemüknél fogva s különösen azért, mert nem állnak kellően a nyilvánosság ellenőrzése alatt, mindenkor legfőbb hivatásuknak tartották és a politikai szabad verseny fenntartása mellett a jövőben is azt fogják tartani, hogy a népek közt intrikáljanak s nemzetközi zavarokat idézzenek fel.

Ahogy az ügyvédek nagyrésze igyekszik a peres ügyeket minél bonyolultabbá és hosszadalmasabbá tenni és ahogy vigyáznak arra, hogy a peres felek békés úton valahogy ki ne egyezzenek, úgy törekszik a diplomaták túlnyomó többsége arra, hogy a népek közt minél több vitás kérdés merüljön fel és minél nagyobb nézeteltérések keletkezzenek s hogy ezeknek kiegyenlítése minél több akadályokba ütközzék, mert minél veszedelmesebb zavarokat tudnak felidézni és tovább élesztgetni, annál többet beszélnek róluk, annál inkább a haza oszlopainak látszanak, ami büszkeséggel tölti el keblüket. Szinte hihetetlen, hogy milyen agyafúrtsággal tudnak

semmitmondó ürügyek alatt kérdéseket felvetni, azokat felfújni és a népek közti egyenlenség egy-egy Eris-almáját kitermelni. És ha végre sikerül alattomos ravaszsággal s önző, kapzsi célzattal a népeket háborús bonyodalmakba sodorni, akkor elérték életük legfőbb célját, a primadonna-szerepet. Akkor az egész világ visszhangzik nevöktől, akkor mindenki róluk ír és róluk beszél, akkor biztos, hogy a történelem valamikor meg fog róluk emlékezni, sőt hálás nemzetök esetleg még szobrot is állít nekik; szóval dicsőségük és boldogságuk teljes és oly büszke önérettel néznek szét sikereik ormán, mintha ők találták volna fel a puskaport. Hogy aztán ezek a múltó sikerek és ez a hiú dicsőség mennyi könnybe és mennyi emberéletbe került, hogy mennyi földi javat és boldogságot rombolt le, azzal ezek a komoly reálpolitikusok nem szoktak törődni, mert mindez az ő dicsőségükhöz képest bagatell.

Ez az áldatlan diplomataszervezet minden körülmények közt megszüntetendő s ez soha nem volt nyilvánvalóbb és könnyebb, mint épen most, amikor a könnyelműen felidézett s mindkét részre balsikerű világháborúval annyira diszcreditálta magát.

Ha kibogozzuk a sok hivatalos és nem hivatalos hazugságból és ferdítésből ennek a legnagyobb emberi gonosztettnek a valódi történetét, akkor tisztán látható, hogy a felelősség kizárólag a háborúban résztvett népek diplomatait terheli, még pedig körülbelül egyenlő arányban. Mindkét fél államférfiai akarták a háborút, amit igazol az, hogy egyik részről sem tettek összeinte, komoly lépéseket a nézeteltérések békés kiegyenlítésére. Ami ezen a téren történt, annak átlátszó célja a mozgósítással való megelőzés és a másik félnek az első hadüzenetbe való beugratása volt csupán. Ha valamelyik fél igazán nem akarta volna a háborút, engedett volna indokolatlanul merev álláspontjából. De egyik fél sem akart erkölcsi alapra helyezkedni és okosabb lenni a másiknál.

A háború kitörésének előzményeivel ezen a helyen részletesen foglalkozni felesleges időpazarlás volna, mert azokat mindenki ismeri.

A száraz tényállás az, hogy a jól megszervezett entente fölényes ügyességű diplomáciája ravasz módon megévesztette a központi hatalmak ügyefogyott államférfiát, akik ahelyett, hogy előbb alaposan megvizsgálták volna a nemzetközi politika horizontját és kísérletet tettek volna a baj kikerülésére, avagy a szándékosan felfújt bonyodalmak békés elintézésére, ami ártatlan népeikkel szemben köteleességük lett volna, megbocsáthatatlan rövidlátással és könnyelmű meggondolatlansággal belerohantak a háború jól maszkirozott csapdjába.

Ha az angol külügyi hivatal csak egy gesztussal árulja el, hogy háború esetén nemcsak erkölcsi támogatásával, hanem flottájával és egész szárazföldi seregével a francia—orosz szövetség mellé áll; Olaszország és Románia csak sejtetik, hogy a 30 évi szövetségi szerződést hűtlenül megszegve, az ellenfélhez fognak pártolni; ha Amerika félreérthetetlen módon kifejezést ad annak az eltökéltségének, hogy fegyveres mérkőzés esetében erkölcsi presztízsével, kimeríthetetlen anyagi erejével és egész katonai hatalmával az entente mellé fog állani, akkor ez a háborús katasztrófa nem éri az emberiséget, mert bár igen korlátolt Játkörűek, de annyira ostobák és annyira vakmerőek mégsem voltak a központi hatalmak diplomatái, hogy ilyen lenyűgöző túlerővel szembeszállni mertek volna. A háború azért tört ki, mert a központi hatalmak mindezt nem tudták és nem hitték. Könnyelmű optimizmussal bíztak abban, hogy Nagybritannia semleges fog maradni, vagy legfeljebb erkölcsileg fogja támogatni a francia—orosz szövetséget; hogy Olaszország és Románia, ha nem is fogják állani szerződéses kötelezettségeiket, a 30 évi hűséges támogatás ellenében legalább jóakarátú neutralitást fognak tanúsítani; arra a lehetőségre pedig, hogy Amerika bele fog avatkozni európai viszályokba és hogy egy milliós hadsereget fog az európai harcerekre vetni, egy pillanatig sem gondoltak.

Ezzel az egyrészt alattomos, másrészt hebehurgya eljárással sikerült Európa diplomatáinak az egész világ civilizált és félcivilizált népeit belesodorni oly háborúba, mely-

nek borzalmairól és hosszadalmasságáról előzetesen fogalmuk sem volt; oly háborúba, melynek indítóoka kicsinyes féltékenység és lelkiismeretlenség, célja rablás és zsarolás, eredménye pedig: tengernyi könny és vér, Európa gazdasági tönkretétele és a fehér faj örök szégyene volt.

S mikor meg volt a baj, ugyanaz a diplomácia, amely oly ügyes volt a népek félrevezetésében és megfélemlítésében, oly tájékozatlanságot árult el a kölcsönös erőviszonyok tekintetében s oly gyámoltalanságot tanúsított az előre nem látott meglepetésekkel és mind magasabbra tornyosuló akadályokkal szemben, hogy a jövő idők Tacitusa bizonyára meg fogja róla állapítani, hogy a történelmi korszakok folyamán soha szűkebb látkörű és alacsonyabb politikai erkölcsű államférnak nem irányították az emberiség sorsát, mint azok, akik ezt a tömegmészárlást kirobbantották s aljas önzésből, a miniszteri bársonyszékek biztos fedezékéből, több mint 4 éven át szították, de a felelősséget minden alkalommal gyáván másokra hártották. Nem volt egyetlen kimagasló alak köztük s mikor látták, hogy úgy jártak, mint Goethe Zauberlehrlingje, oly éktelenül becsmérelték egymást és oly szemérmetlenül hazudoztak, mint a közönséges vásári csepűrágók. Es ezeknek a képtelen embereknek a rossz politikai szímatja, lelkiismeretlen felületessége, hiú becsvágya s aljas kapzsisága miatt el kellett pusztulnia 8 millió ártatlan, élete virágában álló embernek s más 8 milliónak egész életére nyomorékká kellett válnia s még sok millió embernek örökre el kellett vesztenie földi boldogságát. Az ember valóban nem tudja, min csodálkozzék jobban, azon-e, hogy az 1914-i felelős államférfiak nem kerültek kivétel nélkül II. Miklós-cár sorsára, avagy azon-e, hogy a mélységes lelkiismeret tépelődés valamennyit harakiri elkövetésére nem készítette.

Azokkal az értékekkel, melyek 1914—1918-ban haszontalanul elpusztultak, Európát paradicsommá lehetett volna átvarázsolni, de a vezető politikusok ostobasága és gonoszsága jobbnak látta siralomvölgyé tenni.

Ha valamikor, most méltán mondhatjuk Juvenalissal:

„Difficile est satiram non scribere.“¹ És e szavak nem egy szigorú moralista, hanem az egész művelt emberiség mentalitását tükröztetnék vissza.

Még szerencse a végtelenül lesújtott emberiségre, hogy ez a háború belefűlt a kölcsönös sikertelenségbe, mert ha az entente Amerika segítsége nélkül győzött volna, ahogy óriási anyagi és létszámbeli túlsúlyánál fogva remélte, akkor, eltekintve attól, hogy ez az erkölcstelen rablópolitika győzelmét jelentette volna, az egész világ Anglia túltengő hatalmi és gazdasági politikájának járszalagára került volna, ami egy igazságos birtokrendezést talán örökre lehetetlenné tett volna. Ha pedig, nagy inferioritásuk ellenére, mégis a központi hatalmak győztek volna, ami az általános emberi érdekek szempontjából ugyan kisebb, de szintén szerencsétlenség lett volna, akkor a német katonai gőg egyenesen elviselhetetlen lett volna s arra készítette volna a többi nagyhatalmat, hogy ezt a rómaiak óta páratlan katonai szervezetet utánozzák s így rövidesen az egész világ kaszárnyává és fegyvergyárrá alakult volna át, A németek fölényes katonai magatartása folytán a militarista mentalitás a háború folyamán világszerte ugys is annyira kimélyült, hogy még az egyébként egészséges amerikai közszellemet is megfertőzte.

Soha államfőnek jobb alkalom nem kínálkozott, mint Wilsonnak, hogy nagy szolgálatokat tegyen az emberiségnek s hogy bebizonyítsa azt, miszerint a demokratikus államforma politikai etikája biztosabb alapokon nyugszik, mint a monarchiáké. Azonban Wilson ahelyett, hogy felfogta volna hivatásának magasztos voltát s az európai népek vérengzésének igyekezett volna véget vetni, ami épen csak neki állt módjában, eleinte mindenféle lehetetlen sofizmákkal, azután élelmiszerek, pénz, fegyver és

¹ Nehéz satirát nem írni.

muníció szállításával szította a háború tüzét; később, mikor az oroszok kidültek s mikor reményelni lehetett a megegyezésen alapuló béke létrejövetelét, nyílt hadüzenettel és az Amerikai Unió egész anyagi és katonai hatalmával támogatta az ententot s ezzel nemcsak a maga alacsony erkölcsi felfogásáról és államférfim gyarló kötelességtudásáról tett tanúságot, hanem, ami sokkal nagyobb baj, learatta a demokrácia előnyeibe vetett hitet és bizalmat. Ha Amerika semleges marad, nemcsak a háborút rövidíthette volna meg az emberiség javára, hanem a békekötésekre is époly áldásos és döntő befolyást gyakorolhatott volna, mint a semleges Anglia 1871-ben, vagy Bismarck 1878-ban. Azáltal, hogy az ententot a központi hatalmak népeinek az éhhalálig való kiéheztetésével teljes diadalra segítette, megszerezte ugyan Európa aranyát, de elvesztette minden szelídítő befolyását a hódítók vadságával szemben és lehetővé tett oly békéket, melyeknek csak az erkölcstelensége monumentálisabb, mint az a tudatlanság, amellyel diktálták.

Merészség volna azt állítani, hogy az 1814-i bécsi, avagy az 1878-i berlini kongresszus diplomatái önzetlen, szelíd bárányok lettek volna, de annyit mégis el kell ismernünk róluk, hogy csimborassói magasságban állottak úgy erkölcsi felfogás, mint józan Ítézőképesség dolgában, az 1919-i párizsi békeszerzők felett. Mily fényes jogcím volt reá és mily könnyű lett volna 1814-ben Franciaországot területének $\frac{1}{3}$ -adától, vagy akár a felétől is megfosztani. De ha fel is merült egyesekben ez a gondolat, a bécsi kongresszus korifeusai a limine elutasították, mint esztelen és erkölcstelen merényletet. És ép ily könnyű lett volna 1878-ban Törökország felosztása, amit Oroszország erőltetett, de Berlinben is akadtak kiváló elmék, akik tiltakoztak ekkora injuria ellen és akik készek voltak fegyveres erővel megakadályozni azt. Csak Párizsban nem akadt az elkövetett ostobaságok és égbekiáltó igazságtalanságoknak komoly és öntudatos ellenzékök.

Az eddigi szomorú tapasztalatok után nem valószínű, hogy a diplomaták valaha le fognak mondani örökölt hagyományaikról, rossz szokásaikról s hogy valamikor az összes népek igazi érdekeit fognák szolgálni, azért a népeknek, ha csak nem akarnak örökké kiskorúak maradni s néhány tucat kiváltságos születésű és előnyös helyzetű embernek sakkfigurái lenni, maguknak kell kezökbe venni — parlamentjeik útján — sorsuk intézését. Miután örök igazság marad Plató mondása, melyszerint: „az emberiség nyomorúsága nem fog megszűnni, míg csak a fejedelmek nem lesznek bölcsekké, avagy a bölcsek fejedelmekké“ és miután másrészt semmi remény nincs rá, hogy ez valaha valamennyi államban egyszerre bekövetkezzék, a népek kénytelenek lesznek más intézmények által magukat a politikai kalandorok és házárdörög ellen biztosítani s ezáltal szabaddá és zavartalanná tenni a társadalmi békés fejlődést, hogy munkájuk gyümölcseit minden időben nyugodtan élvezhessék.

Vagy nincs az embernek elég baja a természet m osto- basága miatt és nem okoz-e elég szenvedést fizikai töké- letlensége és etnikai gyarlósága? Szükség van-e arra, hogy az élet száz baját megtetejazzék sportkedvelő állam- férfiak időről-időre ok nélkül, önkényüleg felidézett háborús katasztrófákkal?

A nemzetközi béke létesítésével az egyes államoknál működő külföldi diplomáciai testületekre többé szükség nem lesz, azokat az Államközi Tanács székhelyére a par- lamentek által delegált és ellenőrzött népképviselők fogják helyettesíteni.

A jövőben a hollandus lesz ideálunk, aki tervszerű és szívós munkával a tengertől hódít el-munkálható földet s nem gyengébb, avagy jóhiszeműleg felkészületlen szom- szédjától. Ezt az elvet és eljárást univerzálissá kell tenni. A jövő jelszava: minél több szabad természeti erőt kényszerí- títeni, hogy szolgálja az ember szükségleteinek kielégítését s minél több embert felszabadítani a lélekölő kényszermunka és a megélhetés nyomasztó bizonytalansága alól.

Ez csak úgy lesz lehetséges, ha kijelöljük minden népnek a maga helyét, amelyen meg kell férnie és meg kell élnie. E cél szolgálatában íródott ez a tervezet, melynek lehetnek fogyatkozásai, mely szorulhat helyenként korrekciókra, de amely lényegében magában foglalja a nemzetközi birtokállomány rendezésének összes postulatumait. Nem képzelt homályos ködképe, nem hiábavaló reménység; a jobb jövő szükségszerű kialakítása ez, amit lehet önző fondorlatokkal és hangzatos jelszavakkal ideig-óráig még hátráltatni, de megakadályozni már nem.

Az ebben a tervezetben kontemplált állami egységeknél kisebbeket meghagyni nem volna célszerű, mert ezek túlságosan bonyolulttá tennék az egymásközi közgazdasági és politikai érintkezést és emellett melegágyai volnának a túlzott industrializálódásnak, másrészt azért nem, mert a kisebb államok nem rendelkezhetnének mindazokkal a természeti kincsekkel, melyek fejlődésüknek előfeltételei.

Hogy a tengerek szabadsága kiegészítő részét kell, hogy képezze az általános birtokrendezésnek, nem szorul bizonyításra. Ennek folytán a tengerszorosok és csatornák erődéi egyelőre átadandók annak az államnak, melynek területén fekszenek. Idővel az Államközi Tanács határozatával lerombolandók. Kívánatos, hogy a világforgalom szempontjából legfontosabb tengerszorosok és csatornák két partja a két szomszédos állam birtokában legyen. Ilyeneknek tekintendők elsősorban a Gibraltári-szoros, a Dardanellák, a Bosporus, a Babel Mandeb-szoros, továbbá a Szezi- és a Panamai csatornák.

Úgy a nemzetközi értelemben vett államok, valamint az liniók egyes országai tetszésök szerint állapíthatják meg kormány formájukat; ennek következtében a kormányforma megváltoztatására irányuló agitációt nem szabad üldözni, már csak azért sem, mert egyik kormányforma sem abszolút jó s egyik sem nyújt nagyobb biztosítékot az államhatalomnak a közérdek szellemében való gyakorlása tekintetében a másiknál. Minden attól függ, hogy milyen

fokú képzettséggel rendelkeznek és mekkora kötelességtudás van azokban, akiknek a hatalom a kezökbe adatik. Ha volna csálthatatlan kritériuma a politikai arravalóságnak, a legjobb kormányforma kétségkívül a megfelelő személyhez kötött abszolútizmus volna. El sem lehet képzelni, hogy mi lenne ebből a mi szép világunkból, ha azt nem egy abszolút hatalom kormányozná, ha ebbe a kormányzásba beleszólásuk volna, teszem azt, a diplomatáknak.

Miután az egyes népek speciális viszonyainak legjobban megfelelő kormányzati rendszernek a priori ismerető jele nincs, a népek a jövőben is kísérletezni fognak és ebben a közjó fokozását célzó törekvésükben nem szabad őket korlátozni, kivéve, ha idő előtt az általános kommunizmussal akarnának kísérletezni. Megengedem, hogy egy későbbi fejlődési fokozat során, ha majd minden ember Kant kategorikus imperativusa szerint fog cselekedni, végeredmény gyanánt, a legtökéletesebb, a legideálisabb, tehát a legkívánatosabb társadalmi berendezkedés, még pedig tekintet nélkül a kormány formára: a kommunizmus, — de semmiesetre nem a mai embereknek, hanem csakis valamilyen homo angelicus-féle magasabbrendű erkölcsi-érzéssel bíró lényeknek. Ezt az állítást igazolja az a történelmi tény, hogy mióta az ember 2 lábon járva harcol, minden kommunisztikus forradalomnak a vége az volt, hogy a magántulajdon régi birtokosának helyébe, a magántulajdon új birtokosa lépett. Azért mindaddig, míg az ember alaptermészete nevelés vagy az ember lelkivilágát determináló natura naturans átalakító hatása révén az idők folyamán valahogy meg nem változik; mindaddig, míg az ember hajlandó nem lesz arra, hogy feleberátját önmagával egyenlő értékű erkölcsi lénynek tekintse, akinek ugyanannyi joga van a boldoguláshoz, mint neki magának, addig a kommunizmusról, mint lehetséges és kívánatos társadalmi életformáról komolyan beszélni sem lehet, annál kevésbé vele komolyan kísérletezni.

Vannak vagyontárgyak, amelyeket az egyes államokban máris kommunizáltak s vannak olyanok» amelyeket fő-

konként ezután lehet még kommunizálni, de az általános kommunizmus oly gyökeres felforgatása volna az ember veleszületett hajlamainak, hogy létesítésének ma még üdvös kihatásai nem lehetnének. Majd; ha a gyermekek nyálánkságaikat vagy játékszereiket, melyekhez ezidőszerint természetes ösztönüknél fogva még mindenütt a világon jellemző módon görcsösen ragaszkodnak, önként oda fogják ajándékozni a legelső jött-ment kortársuknak, akkor lesz itt az ideje a társadalomnak kommunisztikus szellemenben való átszervezésére. A neandervölgyi majomembernek az anthropológusok becslései szerint 15—20000 év kellett, míg homo sapiens lett belőle; meglehet, hogy másik 15—20000 év fog kelleni, míg a homo sapiens felvergődik oly erkölcsi magaslatra, mely szükséges ahhoz, hogy kommunista társadalomba tömörülhessen. A kommunista uraknak ezt az időpontot mindenesetre be kell várniok.

Ezt a nézetet ugyan megcáfolni látszik, hogy az ókorban a palesztinai essenusok, a középkorban pedig a perui inkák népei kommunizmusban éltek, az előboiek demokratikus, az utóbbiak absolutislikus kormányfőforma mellett de ez a történelmi tény nem döntheti meg az előbbi megállapítás helytálló voltát, mert ott és akkor még oly egyszerűek voltak az életformák, oly primitívek az igények, hogy átmenetileg sikerülhetett ez a kísérlet, melynek részleteiről azonban, sajnos, kimerítő értesüléseink nincsenek. Hogy a mai bonyolult társadalmi és világgazdasági berendezkedés és a mai ember részben veleszületett, részben belenevelt hajlamai mellett mennyire nem lehet még kommunizmusról komolyan tárgyalni, igazolja az orosz bolsevizmus, amely az elképzelhető legigazságtalanabb és legzsarnokibb uralom és épügy paródiája az ideális kommunizmusnak, mint ahogy a genfi népszövetség paródiája az igazi népszövetségnek. A bolsevistikus absolutizmus csak annyiban különbözik a cári absolutizmustól, hogy míg ennél egy többé-kevésbé arravaló ember hagyományos formák közt és törvényes jogcímmel gyakoroltába hatalmat, akit emellett mindenkor bizonyos noblesse oblige-

vezetett, addig a bolsevista uralomnál a hatalmai törvénytelen módon egy csapat lelketlen, műveletlen, vakmerő és fanatikus kalandor gyakorolja, akik azt az Oroszországot, melyet a cári autokrácia egy kaotikus állapotból nemcsak megszervezett, hanem a világ egyik első nagyhatalmává tett, rövid néhány év alatt erkölcsileg és anyagilag tönkretették.

Kormány mindég és mindenütt csak a parlamenti többségből nevezhető ki s ha a parlament többsége törvényt hozott, attól a fejedelem vagy köztársasági elnök nem tagadhatja meg a szankciót.

A parlamentek nivójának emelése érdekében, ami a jobb kormányzat és a boldogulás egyik kardinális követelménye, a parlamenti képviselők létszáma mindenütt a lakosság száma arányában redukálendő és a választójog nemzetközi érvénnyel revideálandó. Az új választójogi törvények legfontosabb szakaszai a következők lesznek:

4. §. Minden 24 éves férfi, aki az illető ország hivatalos nyelvén írni és olvasni tud és egyébként nem esik kifogás alá, választó.

2. §. Választható az, aki 50. életévét betöltötte, egyetemi képzettséggel bír s mindenkor kifogástalan magatartást tanúsított.

3. §. Nőnek sem aktív, sem passzív választójoga nem lehet,

A nőt nem azért akarom elzárni az aktív és passzív választójogtól, mintha igazolni akarnám Aristotelesnek azt a megállapítását, melyszerint a nő képtelen politikai jogok gyakorolására, hanem azért, mert a nőnek nem az a rendeltetése, hogy izgalmas s áldatlan politikai küzdelmekben vegyen részt; neki a természet rendelése szerint nemesebb és fontosabb hivatása van. Nevelje gyermekeit, tartsa rendben házatáját, örködjön a családi tűzhely anyagi és erkölcsi tisztasága felett és ha ezek mellett még ráér másra is, vegyen részt jótékonysági, vagy ha erre az új berendezkedés után nem lenne többé szükség, vegyen részt közművelődési intézmények létesítésében. A nőt csak akkor

lehet az alkotmányos küzdelmek sáncai közé bocsátani, lia az emberiség majd egyszer megint úgy fog szaporodni mint Deukalion és Pyrrha idejében. A suffragistéseket nem tekinthetjük egyebeknek, mint a gyógyulásra szoruló beteg társadalom jelenségeinek és el fognak tűnni az élet színpadáról, amint a beteges állapotot a nemzetközi béke létesítésével megszüntetjük.

A nemzetközi ügyek intézésére Cyprus szigetén, melynek önkormányzata és exterritoriális jellege lesz, Államközi Tanács állítandó fel, mely minden ügyben titkos szavazással dönt. Ennek az Államközi Tanácsnak a hivatalos nyelve az esperanto, átmenetileg a francia és az angol.

Az Államközi Tanács nem Világkormány, hanem csak legfőbb nemzetközi ellenőrző, bírói, tanácsadó és szükség esetén végrehajtó szervezet.. Elsősorban megállapítja a nemzetközi értelemben vett 14 államnak az ebben a tervezetben lényegében megjelölt pontos határait; — ellenőrzi a 14 állam kormányzását, hogy az az illető állam törvényeinek, a nemzetközi jognak és az Államközi Tanács által képviselt eszménynek mindenben megfeleljen; — elkészíti az azonos nemzetiségi és választójogi törvényt, továbbá a közös pénzrendszer és mértékrendszerbevezetését célzó munkálatokat; — megtárgyalja és eldönti a hozzá e célból betérjesztett vitás államközi ügyeket és petíciókat. Miután a politikai és társadalmi intézmények időközönként revízióra szorulnak és miután az eddigi elnyomás helyébe a népek önkéntes együttműködése fog lépni, erre az áldásos együttműködésre és az intézmények revíziójára albizottságai közérdekű javaslatokat tesznek. Hogy rendeltetésének mindenben lelkiismeretesen megfelelhessen, állandóan ülésezik. Szükség esetén elrendeli a nemzetközi karhatalom igénybevételét a renitens állam ellen, amire eleinte még gondolni kell, mert a mélységes állami önzés és a faji előítéletek csökevényeit máról holnapra kiirtani nem lehet. Az Uniók

egy-egy országainak vitás ügyei nem tartoznak az Államközi Tanács elé, hacsak az illető Unió országainak delegációja nagyobb nyomaték szerzése céljából oda nem utalja.

Szükségesnek tartom itt hangsúlyozni, hogy a genfi Népszövetségi Tanács munkájának sikertelensége és morális értéktelensége nem lehet ok kishitű bizalmatlanságra a komoly nemzetközi intézmények várható sikeres működésével szemben, mert a genfi Népszövetségi Tanács nem komoly intézmény, hanem, amint nem a győzők közvetlen érdekeiről van szó, inkább csak olyasféle nemzetközi sóhivatal és mint ilyen, csak torzképe annak, amit létesíteni kellett volna. Ez a Népszövetségi Tanács tulajdonképpen nem egyéb, mint rablók és uzorások syndikatusa az elrabolt területek és a kivetett hadisarc biztosítására s azért végzetes hiba volt, hogy a semlegesek és a legyőzöttek belépésükkel némi tekintélyt adtak ennek a szerencsétlen és a közvéleményt megtévesztő idétlen szervezetnek.

Az egyes államok hadseregének mérvét, mely hadseregeknek lassanként rendőrségekké kell átalakulniok, az illető állam lakosságának számához képest az Államközi Tanács állapítja meg és ellenőrzi. E hadseregek nem lehetnek nagyobbak, mint amekkorák szükségesek a belbéke és rend fenntartására és egységes elvek szerint szervezendők. A 7 erre kijelölt állam köteles ezen békelétszámon felül még egy pontosan megállapítandó szárazföldi és légi, illetve tengerészeti kontingenst készenlében tartani arra az esetre, ha az Államközi Tanács ennek igénybevételét valamely engedetlen állammal szemben szükségesnek tartaná.

Vallási kérdésekben nem állítanak fel irányelvek: ezeknek megállapítása, mint belügy, kizárólag az illető állam, avagy uniókban, az egyes országok jogköréhez tartozik s a hozott határozatok ellen fellebbezésnek helye nincs.

Nemzetközi vonatkozásban 14 állam lesz és pedig 12 szárazföldi és 2 szigetország, mely utóbbiaknak szárazföldi birtokuk nem lehet. Ausztrália ebben a vonatkozásban szigetnek minősítendő.

Hadihajókat csak a két szigetország, u. m. Nagybritannia és Japán tarthat; a többi állam köteleztetik hadihajóinak az Államközi Tanács ellenőrzése mellett egyelőre valamely belföldi tengerbe való internálására, később arra, hogy záros határidőn belül kereskedelmi és személyszállító hajókká átalakítsa. A Földközi-, a Balti- és a Vörös-tenger, mint beltengerek, a hadihajók elől elzárandók.

Az Államközi Tanácsba az egyes államok, tekintet nélkül nagyságukra és lakosaik számára, saját parlamentjük, vagy az uniók delegációjuk kebeléből 20-20 képviselőt küldenek. Ennek megfelelően az Államközi Tanács nem állhat több, mint 280 tagból, úgy azonban, hogy annak a 7 államnak a képviselői, amelyek kötelesek az Államközi Tanács rendelkezésére haderőt tartani, kettős szavazattal bírnak. Az egész emberiség sorsát ellenőrző és irányító Államközi Tanácsnak ezt a taglétszámát sokan keveselni fogják. Ezek vegyék figyelembe, hogy tulinagy testületek köztapasztalás szerint rosszul funkcionálnak. A siker kielégítő biztossága nem a szám nagyságától, hanem a hivatottak arravalóságától függ. Ha ezen a javasolt létszámon valamikor változtatni kellene, az csak csökkentő tendenciával történhetnék.

Szárzaföldi haderőt, még pedig egyenlő nagyságban, készenlében kell tartania: Oroszországnak, a Germán Dniónak, Olaszországnak, Franciaországnak és az Amerikai Uniónak; hadiflottát ugyancsak egyenlő nagyságban: Nagybritanniának és Japánnak.

A tervbevett 14 állam közül 8 nemzeti állam és 6 unió lesz. A nemzeti államok parlamentjük, az uniók delegációjuk útján érintkeznek az Államközi Tanáccsal.

Az ebben a tervezetben kontemplált államok, illetve az uniók egyes országainak határai úgy vannak megállapítva, hogy kielégítsék a jogosult területi igényeket, hogy a súrlódási felület úgy nemzetközi, mint unióközi vonat-

kozásban minimális legyen s hogy az egyes államok a lehetőséghez képest rendelkezzenek mindazokkal a nyers-terményekkel, melyek segítségével szükség esetén, vagy ha átmenetileg jönnek látják, más államoktól függetlenül is megélhessenek és fejlődhessenek.

Nem tartom ezt a 14 államot a nemzetközi politikai evolúció végső fokának. Egyelőre mindenesetre a haladás maximumát jelenti, de el tudok képzelni oly időt, mikor a 3 európai latin származású nép, a francia, az olasz és a spanyol valamilyen szorosabb politikai kapcsolatba fog lépni. Feltehető, hogy Mexikó jól felfogott közgazdasági érdekből már a közel jövőben jobban fog hozzásimulni az Északamerikai Unióhoz, mint ahogy azt a mai elfogult nacionalista érzület mellett el lehetne gondolni. Közel fekszik a valószínűség arra, hogy a két délamerikai állam előbb egymással, később az európai latin népekkel is valamilyen barátságosabb köteléket létesít, nemcsak azért, mert fajrokonok, hanem azért is, mert rá fognak jönni arra, hogy minél nagyobb egy gazdasági egység, annál több előnyt nyújt; de megtörténhetik, hogy a gazdasági érdekközösség vonzóereje hamarosan nagyobbak fog bizonyulni a faji vonzódásnál s hogy ennek következtében Északamerika és Délamerika népei élő szervezetté valósítják meg Monroe eszméjét. Hasonló szempontok fogják valamikor közelebb hozni a German Uniót és a Központi Uniót is. Mily ragyogó gazdasági perspektíva volna, ha Capetowntól Hammerfestig leomlana minden sorompó s ha ezen a nagy területen összhangba lehetne hozni a termelés és fogyasztás érdekeit és szükségleteit, amire a jövőben mindenütt fokozottabb figyelmet kell fordítani. Akkor nem fognak előállani azok a gazdasági konvulziók, melyek ma annyi bajt és izgalmat okoznak. Ezen kérdés tanulmányozására az Államközi Tanácsnak külön szakosztályt kell majd felállítania, amely szakosztály közérdekű javaslatokat fog tenni. És ha mindez a remélhető közeledés bekövetkezik, nem fog hatás nélkül maradni a Chinai Unió és Japán viszonyára sem. Az indiai Uniót csak azért nem említem

ebben a vonatkozásban, mert feltételezem, hogy az első 100 év elteltével is valamilyen kapcsolatban fog maradni Nagybritanniával, melyhez a közös kereskedelmi érdeken kívül a közös érintkezési nyelv is fűzi.

Vannak szárnyaló képzeletű emberek, akik mindjárt Világállamot, vagy legalább is Világ-Conföderációt akarnának, de erről ma még korai volna álmodozni. Előbb Je kell rombolni a faji és a nemzetiségi és nemkevésbé az állami szuverenitás és az állami individualizmus hamis bálványait, melyeket kaján önzéssel és sokszor alattomos céllal állítottak fel oly időben, mikor az értelem és az erkölcsi törvény ellenőrzése még hiányos volt. Es ha a szíves olvasó talán azt hinné, hogy ez könnyű feladat, akkor arra kell kérnem, hogy vegye revízió alá ezt a téves nézetét, mert, ez nemcsak nem könnyű, hanem nagyon is nehéz munka, melyhez sok idő fog kelleni. Előbb alaposan át kell gyúrni a népek lelkületét, mert aki idő előtt állana elő ilyen faldöntő kívánsággal, úgy járna, ahogy Mohamed próféta járt Taj-Csüing chinai császárral, mikor komor hangon felszólította, hogy ismerje meg valahára az egy igaz< Istent és szolgáljon neki. Taj-Csung, ki okos ember volt, helyeselte az eszmét, megvendégelte a követet, megajándékozta a prófétát, egyébként pedig megmaradt ősei hitén, bár semmit se hitt ősei hitéből. Hiú vállalkozás és meddő fáradozás volna olyan fába vágni fejszénket, melynek ledöntésére ma még nincsen elég erőnk. A világállam oly erkölcsi magaslat, melyről leszédülne a mai kor vérben és sárban gázoló nemzedéke, ha átmenet nélkül, egyszerre fel kellene oda kapaszkodnia.

A gróf Coudenhove által javaslatba hozott Európai Egyesült Államok létesítése sem elfogadható megoldás, mert nincs tekintettel az európai népeknek ma még mindenütt erősen kidomborodó szeparatizmusára s mert ezzel a lényegbevágó fogyatkozásával csak rövidéletű félmunka volna, mely könnyen diszkreditálhatná az általános érvényű rendezésre irányuló, a nagy nemzetek elkülönülési vágyává! számoló s ezért biztatóbb kilátású törekvéseket.

Parlamentek által kormányzott egységes nemzeti államok lennének:

1. Spanyolország,
2. Franciaország,
3. Olaszország,
4. Nagybritannia,
5. Oroszország,
6. Japán,
7. Brazília,
8. Mexikó.

Delegációk által kormányzott uniók lennének:

1. A Germán Unió,
2. A Központi Unió,
3. Az Északamerikai Unió,
4. A Délamerikai Unió,
5. A Chinai Unió,
6. Az Indiai Unió.

A nemzetiségi kérdés rendezése.

A nemzetközi béke érdekében az általános birtokrendezéssel kapcsolatosan rendezni kell, mint egyik legnehezebb problémát, a nemzetiségi kérdést is, még pedig általánosan kötelező és mindenütt azonos módon érvényesítendő alapelvek szerint. Ezeknek az alapelveknek, illetve kezelési módoknak főcélja elejét venni annak a lehetőségnek, hogy kétes existenciájú politikai ügynökök alkalmilag valamelyik nemzetiséget puszkaporos hordó gyanánt használhassák valamely államalakulat felrobbantására. E sorok írója is egy nemzetiségi kisebbség tagja s mint ilyennek számtalanszor volt oka és alkalma gondolkozni afelett, hogy mi az állam köteles teendője nemzetiségeivel szemben? Ezeknek az állami köteles teendőknek örökérvényű substratumát valahára le kell fektetni.

A világ összes nemzetiségei az új nemzetiségi törvényben két csoportba sorolandók: olyanokra, amelyek földrajzi elhelyezkedésük következtében, vagy esetleg más okok miatt, kifelé gravitálnak és olyanokra, amelyek csak autonómiára törekszenek.

A kifelé gravitáló nemzetiségekre vonatkozó általános érvényű nemzetiségi törvény lényeges pontjai a következők:

a) az összes iskolák tanyelve az illető ország hivatalos nyelve;

b) köztisztviselőkkel hivatalosan csak az ország hivatalos nyelvén lehet érintkezni; — oly helységebben, ahol tömegesen lakik valamelyik nemzetiség, hivatásos tolmács alkalmazandó, kit részben az őt igénybevevő felek fizetnek;

c) csak az ország hivatalos nyelvén kiállított ok- és ügyiratok érvényesek;

d) az egyházak kormányzati és liturgikus nyelvül csak az ország hivatalos nyelvét használhatják; kivétel legfeljebb a holt nyelvekre vonatkozólag tehető; — minden felekezet külön nemzeti főpap vezetése, de a? állam főfelügyelete alatt áll, ami nem zárja ki azt, hogy dogmatikus kérdésekben külföldiekkel is érintkezhessenek;

é) nemzetiségi alapon semmiféle egyesület, se társadalmi, se közgazdasági, se kulturális, nem engedélyezhető;

f) országgyűlési, megyei, községi és hitközségi képviselőnek, esetleg esküdteknek, csak olyanok választhatók, akik a hivatalos nyelvet szóban és írásban teljesen bírják;

g) a magánéletben mindenki tetszése szerint használhat bármely nyelvet;

li) abból, hogy valaki valamelyik nemzetiséghez tartozik, egyébként semmiféle joghátrány reánézve nem származhatik.

Nem szabad tehát megengedni, hogy a nemzetiségek tagjait másodrendű polgároknak tekintsék s megfosszák polgári jogaiktól, megrabolják vagyonuktól és kiűzzék régi otthonukból, ahogy ez ma a genfi Népszövetségi Tanács védőszárnyai alatt napirenden van Csehszlovákiában, Jugoszláviában és Romániában.

Valószínű, hogy a nemzetiségi jogviszony rendezésének a kifelé gravitáló nemzetiségekkel szemben követendő és a fenti pontokba foglalt alapelveit sokan inhumánusoknak fogják minősíteni, de ezeknek az érzelgőknek be kellene látniok azt, hogy sokkal inhumánusabb egy bajt állandósítani, mint gyökeres műtéttel alaposan kigyógyítani. Nem állhat az állam érdekében, sem kötelességei közé nem tartozna lik, hogy állandó tűzfészkeket fenntartsen és őrizzen. A világos fejű cseh, román és szerb államférfiak hamar felismerték ennek az elvnek a honmentő és államfentartó voltát s nem törődve sem a kisebbségek biztosított jogaival, sem szentimentális ideológok lármájával, tűzzel, vassal alkalmazzák is, amely eljárás ellen csak annyiban lehet kifogást emelni, hogy be kellett volna várníok, míg a mai provizórikus határok a Millerande-féle

Kísérő-levél alapján, illetve az igazság követelményei szerint véglegesen rendeztetnek. Egyébként pedig az asszimiláció nem jelent károsodást, vagy hátrányt az illető nemzetiségre. Bármenyire kutatom, nem tudok elfogadható bizonyítékot találni arra, hogy a poroszok vesztettek volna valamit azáltal, hogy szláv nyelvöket felcserélték a némettel, vagy a frankok azzal, hogy német nyelvöket felcserélték a franciával. Ez csak okos és szükségszerű alkalmazkodás az adott helyzethez és az illető nemzetiségre mindig több előnnyel jár, mint hátránnyal, sőt gyakran a fennmaradás egyedüli lehetősége. Az olaszok épúgy kiirtották volna a longobardokat, ha hamarosan be nem olvadtak volna, mint ahogy előzőleg kiirtották az osztrogótokat, akiknek írmagjuk nem maradt Itália földjén.

A múltban a legtöbb nemzetiség fel is ismerte az alkalmazkodási elvnek helyességét, amire számtalan példát találunk az európai nemzetek kialakulásának történetében. A nehézségeket nem is az alkalmazkodási váagnak, vagy képességnek a hiánya okozza, hanem a nemzetiségi agitátorok, akik izgatásaikkal viszont nem az illető nemzetiség, hanem hódításokra éhes kormányok és saját zsebök érdekét szolgálják csupán. Miután a nemzetközi béke létesítése után majd nem lehet többé a zavarosban halászni s nem lehet többé a gyengébb szomszédoktól területeket rabolni, a kormányoknak nem fog többé érdekekben állani nemzetiségi ügynökök és lapok pénzelése, lia pedig akadnának könnyelmű egyének, akik a saját felelősségükre izgatnának, azokkal mindenütt mint közcsendháborítókkal, vagy súlyosabb esetekben, mint hazaárulókkal fognak elbánni, amely eljárás ellen természetesen semmiféle külhatalom nem tiltakozhat, mert a nemzetiségi agitátorok üldözése törvényes alapon és a közjó érdekében fog történni.

Hogy a nemzetiségek még a mostani időkben is milyen gyorsan tudnak beleilleszkedni új helyzetekbe és beleolvadni idegen nemzetek közé ott, ahol nem uszítják őket külföldi kormányok, vagy társadalmi testületek pénzén fogadott ügynökök, fényesen igazolják az Amerikai Unióban észlelt tapasztalatok, ahol a bevándoroltaknak az

új hazában született gyermekei rendszerint már nem értik a szülék nyelvét. Nem hiszem, hogy akadna meggyőző érv ennek az ésszerű és közhasznú denacionalizálási folyamatnak a helytelenítésére.

Hogy az amerikai tapasztalatokkal szemben Magyarországon a nemzetiségek évszázadokon át megőrizték nyelvüket és faji különálló voltukat, az egyrészt a Habsburgoknak a nemzetiségeket támogató rövidlátó és a szabadságszerető magyarok iránt tanúsított ellenszenves érzelmű politikai maguktartása, másrészt a magyaroknak a nemzetiségekkel szemben, követett túlzottan lovagias felfogásának volt következménye és semmi esetre sem bizonyíték *avra*^ hogy nagyobb tömegeket nem lehetne beolvasztani. Ausztriában pedig azért nem asszimilálódtak a nemzetiségek, mert Ausztria soha nem volt nemzeti állam, hanem Schwcizhoz hasonlóan minden időben különböző fajú népek eong-Jomerátuma volt.

Az olyan nemzetiségekre vonatkozólag, melyek elhelyezkedésük folytán, vagy különálló nemzetiségű voltuk miatt nem vágyakoznak valamely szomszédország vagy állam kötelékébe, hanem csak önkormányzatra törekszenek, abban az estben, ha ennek a szeparációs kívánságnak jogosult voltát történelmi múltjuk vagy egyéb ok elfogadhatóvá teszi, illetve igazolja, liberálisabb eljárás alkalmazandó. Ezeknek a nemzetiségi területeknek hatóságai is az állam kormányával és más hatóságával csak az ország hivatalos nyelvén érintkezhetnek. A kizárólag, vagy legalábbis tulnyomólag általuk lakott és pontosan körülhatárolandó és kikerekítendő területen az illető nemzetiség nyelve egyenrangú az állam hivatalos nyelvével s más kíváncsalom nem állítandó fel, mint az, hogy az általa lakott területen az állam hivatalos nyelve már az óvodától kezdve oly terjedelemben taníttassék, hogy mindenkinek módjában álljon azt már gyermekkorában elsajátítani. A hadsejg nyelve azonban itt is az ország hivatalos nyelve.

Az asszimiláció siettetése szempontjából korrigálni kell a népvándorlás idejéből fennmaradt ötletszerű településeket és ennek az eljárásnak gyorsítása érdekében kombinációba vehetők a kölcsönös államközi érdekeknek megfelelő áttelepítések, ahogy azt a lausannei görög—török egyezmény is megvalósította. Ezek az áttelepítések adókedvezményekkel és más állami praemiumokkal tetelesen megkönnyíthetők és siettethetők. Iá a hadszíntereken a háború érdekében lehetett egész vidékek népét ide-oda költöztetni, miért ne lehetne ezt egy örökbecsű, magasztos célért is megtenni és ezáltal a gondolkozó és érző emberiséghez méltó békés világnak a kialakulását elősegíteni. Lesznek ugyan, akik nem fogják igénybevenni az áttelepüléssel járó adómentességet és egyéb állami kedvezményeket és nem fognak máshová költözni, mert jobban ragaszkodnak megszokott lakóhelyükhöz, mint anyanyelvükhöz. Ezekről a nemzetiségökről önként lemondó visszamaradókról feltételezhető, hogy hamarosan asszimilálódni fognak, miután az ellenállás jogcíme megszűnt. Hogy csak néhány sürgősebb természetű és könnyen keresztülvihető lehetőséget említsek, rámutatok itt mindjárt a következőkre:

a) az új Lengyelország körülbelül IVs millió keletporoszországi németet kicserélhetne IVa millió poseni lengyellel;

b) Románia 1 millió erdélyi magyarját, moldvai és bukovinai csángóját ugyanannyi magyarországi gör. kel. románnal;

c) Jugoszlávia a keleti részében lakó 1S0000 oláht besszarábiai, vagy dobrudnai szlávokkal;

d) Magyarország szerbeket szerémségi és verőcei magyarokkal, továbbá a magyarokkal jobban szimpatizáló katolikus és mohamedán albánokkal is;

e) Bulgária az Egei-tenger északi partján lakó görögöket vardarontuli bolgárokkal.

Igaz, hogy a nemzetiségi kérdés kezelésének ezen megállapítandó alapelvei mellett, melyektől eltérés a köz-

érdek szempontjából sehol nem engedélyezhető, némely kisebb nép nyelve néhány évtized, esetleg évszázad alatt, ki fog halni, de ha az emberi kultúra kimutatható hátrány nélkül kibírta az ógörög, a latin és néhány ókori ázsiai csiszolt nyelv kihalását, mennyivel inkább fogja visszazökkenés nélkül kibírni a tót, a morva, a vend, az észt, a litván és még néhány újkori ázsiai csiszolatlan nyelv kihalását.

Kétségbevonhatatlan lény ugyan a természettudósoknak az a megállapítása, hogy a népfajok és velük együtt a nyelvek fejlődésének természete ugyanaz, mint bármely állat- vagy növényfajé, t. i. a folytonos elágazás az egyfésülésből a többfésülésbe; — mintha a természet tetszelegni akarna magának szüntelenül újabb és újabb variációk létrehozatalában. De a természetnek ezen játéka sokszor nem egyezik az ember érdekeivel. Azért az ember mint eszes és gondolkodó lény, mindig kiválogatta a sokféle változathoz azt, amire szüksége volt, ami kellemes volt neki, vagy amit jobban hasznára fordíthatott és ennek elterjedését mesterséges beavatkozással előmozdította, a többit pedig vagy kiirtotta, vagy egyszerűen sorsára hagyta, ahogy szükségletei vagy érdekei megkívánták. A mezei virágok ezreit kiszántja, hogy kenyérmagvakat, ipari növényeket, vagy általa nemesített gyümölcsöket és dísznövényeket termeljen helyettük s az állatvilágnak csak azon fajtáit védi, vagy gondozza, melyektől haszna van, a többit pedig vagy magára hagyja vagy, amennyiben károsak, kipusztítja. Nem volna következetesség, ha az állam ezt a gyakorlati, sőt szükségzerű elvet népei nyelvével szemben nem alkalmazná és miután a közjólét érdekében történik, nemcsak joga van hozzá, hanem egyenesen kötelességei közé tartozik azt megtenni. Azok, akiknek az a nézetük, hogy a politikai kérdések elbírálásában és a nemzetközi érintkezésekben az etnikai törvényeknek époly következetesen kell érvényesülniök, mint a magánérintkezésben, azok ugyan nem helyezkedhetnek az „il principe“ szerzője által a fejedelmeknek javasolt önző és kíméletlen álláspontra,

de annyit mégis koncedálnia kell mindenkinek, hogy a kifelé gravitáló nemzetiségekkel szemben az államraison által parancsolt eljárás az egyedül helyes és követendő.

Autonómia adható volna:
Nagybritániában az íreknek,
Spanyolországban a portugáloknak,
Franciaországban a bretonoknak,
Görögországban az albánoknak,
Oroszországban a finneknek,
Törökországban az örményeknek,
Perzsiában az afgánoknak,
Arábiában a palesztinai zsidóknak,
Egyiptomban a koptoknak,
Az Északamerikai Unióban az indiánoknak
egy erre kijelölt területen.

A 14 állam területe.

E könyv kereteit meghaladná, ha szörszálhasogató pontossággal tűzném ki és indokolnám meg a szabályozandó határokat. Mindaz, ami e tekintetben lényeges és elkerülhetetlen, meg van itt jelölve és attól a megnyugtató siker érdekében nem szabad eltérni. De hogy egy-egy szomszédos falu ide vagy oda tartozzék, azt állapítsák meg az ebben a munkában lefektetett alapelvek szerint, az *erve a* célra kiküldendő regnikoláris bizottságok, mert az ilyenfajta lényegtelen részletek feletti döntés sem a szóbajöhető községek, sem az általános rendezés szempontjából már nem fontos. De az sem fontos, hogy a határok kerekdedsége, a közgazdasági érdek, vagy a geográfiai alakulat kényszerítő hatása alatt helyenként nemcsak egyes községeket, hanem kisebb néptörödékeket is el kell szakítani nemzettestöktől és a szomszéd országhoz vagy államhoz kapcsolni. Az ilyen, egyelőre mindenesetre kellemtelen letelepülési viszonyok, kölcsönös áttelepítések és részben az új nemzetiségi törvény beolvasztó hatása révén hamarosan meg fognak szűnni és azért ezek miatt nem szabad örök időkre szóló határokat elrontani, vagy tartahatatlanná tenni.

Nehogy a nemzetközi értelemben vett államok, valamint az uniók egyes országai területének földrajzi leírása hosszadalmassá váljék és ezáltal az olvasó idejét és türelmét túlságosan igénybe vegye, térképeket csatoltam, melyek minden tekintetben kielégítő tájékoztatást nyújtanak, amennyiben a régi határok mellett a szabályozott új határok is, könnyen áttekinthető módon, ki vannak tüntetve.

Ezeken a térképeken látható, hogy az új határok mindeütt a gyakorlati kívánalmaknak megfelelően s így elfogadhatóan lettek megállapítva s oly szembeötlő vonalakkal vannak megrajzolva, hogy fölöslegessé vált a részletes leírás, azért az egyes államok területének ismertetésénél csak ott térek ki ilyennemű részletekre, ahol azt különös szempontok indokoltá teszik.

Hátsó-, de különösen Előindia beosztásánál a pontos részletezéstől azért tartózkodtam, mert csak nagyjában ismerem az ottlakó népek faji, nyelvi és vallási viszonyait. India rendezése elsősorban angol geográfusok és ethnográfusok ambíciójának képezhetné hálás tárgyát és külön tanulmányt igényel, amihez nekem nincs időm. De a lényeges irányelvekre itt is rá fogok világítani s nem hiszen), hogy ezeken a megállapításokon sokat lehetne változtatni.

1. Spanyolország.

Egységes nemzeti állása.

A pániber törekvések jogosultak s ezért teljesítendőek. Geográfiai kialakulásánál fogva a Pirenei-félszigeten csak egy állam fennállása indokolt, azért azt a politikai folyamatot, mely Castilia és Arragónia 1479-ben bekövetkezett egyesítésével a mai Spanyolország alapját képezte s mely a későbbi századok alatt folytatódott, most már teljessé kell tenni. Vissza kell térni Pombál politikai felfogásához s Portugalliát újra be kell kebelezni Spanyolországba, miáltal megint helyreállana az az egyedül helyes államalakulat, amely ezen a félszigeten 1580-tól 1640-ig már egyszer fennállott. A mai független portugál nemzet spanyol nemzetiség lesz s miután földrajzi helyzeténél fogva kifelé nem gravitálhat, autonómiát kap.

Gibraltár is Spanyolországhoz csatolandó.

Spanyolországnak gyarmatai nem lesznek; évszázadokon át elég bizonyítékát adta annak, hogy gyarmatok kielégítő kormányzásához megfelelő politikai érzéke és ta-

valaha. Valóban fátumszerű csapás az emberiségre, hogy éppen most, mikor minden Franciaország állásfoglalásától függ, most nincs ennek a nagy nemzetnek sem «agy fia, sem nagy eszménye. Milyen magasröptű lendületet vehetne az emberiség sorsa, ha ma egy Dubois, egy IV. ITenrik, avagy egy Saint Pierre tartaná kezében a francia államhájó kormánykerekét Í

Franciaország és Allemannia között természetes határuul csak a Vogesek szolgálhatnak. Hogy az Alduna határuul van kijelölve egyrészt Magyarország és Jugoszlávia, másrészt Románia és Bulgária közt, nincs ellenmondásban ezzel a felfogással, mert az Alduna, amellett, hogy századok óta nyelvhatára az ottlakó népeknek, soha nem volt azoknak a vidékeknek gazdasági gyűjtőmedeneéje, hanem mindig csak az átmeneti forgalom útjául szolgált s mint ilyen is nagyobb jelentőséget csak azóta nyert, mióta a magyarok szabályozták a Vaskaput.

Lotharingia 1871 előtti határuával, kikerekítve a Vogesekig, megmarad Franciaország birtokában. Luxemburg és Belgium Franciaországgal egyesítettnek. Utóbbinak északkeleti része kicseréltetik a Scheide torkolatával, mert nem volna ésszerű, hogy az új Franciaország legnagyobb kikötőjének, Anversnek kijárása más állam területén legyen. Ennek a kis birtokcserének nincs semmi akadály, mert ezeken a területeken természetes határok nincsennek s a Belgiumtól Hollandiához átcsatolandó részeken úgyis nagyobb részt flamandok laknak, kik germánok. Miután se belga, se schweizi nemzet nincs, Belgium és Schweiz csak geográfiai fogalmak, minek következtében nem tarthatnak igényt arra, hogy mint önálló országok továbbra is fennálljanak,

Korsika visszaadatik Olaszországnak.

Franciaország lemond Afrikán kívüli összes gyarmatairól. Az Atlanti és az Indiai tengerben fekvő szigeteit átengedi Nagybritáninának: Csendes-tengeri szigeteit pedig Japánnak. Afrikai birtokaiból Timis és Algír Olaszország gyarmatához csatolandó. Ezen engedmények ellenében

megkapja mindazokat a területeket, melyek Algír nyugati határától egy összefüggő egységet alkotnak, le egészen Caplandig és Afrikának körülbelül nyugati felerészét foglalják magukban. Ennek az egységes nagy birtokállománynak keleti határát az Afrika közepe táján húzódó vízválasztó hegyek fogják alkotni. Eszerint a Kongó és a Kubangó folyam területe a francia, a Zámბési folyam területe a Germán Unió gyarmatához fog tartozni, ahogy Afrikának mellékelt térképén ki van tüntetve.

Franciaország az ezeken az afrikai területeken lakó műveletlen népfajoknak az európai civilizáció részére való megnyerése és kiművelése által oly érdemeket szerezhet az általános emberi érdekek szempontjából és oly dicsőséget a francia népnek, amely kétségtelenül nagyobb annál, amelyet szerezne azzal, ha erejét és ambícióját a jövőben is arra pazarolná, hogy minden évszázadban egyszer, rémséges hekatombákkal, legyőzze a németeket.

Nemzetiségei közül autonómiát csak a bretonok kapnak. Hogy Afrikában kiknek s mily fokú önkormányzatot ad, kizárólag saját elhatározásától függ.

Lakosainak száma Európában 50 millió, Afrikában körülbelül 60—70 millió.

Fővárosa Párizs.

Nyelve átmenetileg a Központi Uniónak és az Államközi Tanácsnak hivatalos nyelve.

Hadiflottája felerészben a Balti és felerészben a Marmara-tengerbe internáltatik.

3. Olaszország.

Egységes nemzeti állam.

Háború előtti területéhez megkapja: Ausztriától déli Tirolt, Franzensfeste kivételével, mert nem volna méltányos a Germán Unió délnyugati részeinek lehetetlenné tenni azt, hogy Triestet, mint egyetlen déli kikötőjüket, ne a leg-rövidebb úton érhessék el; különben is Franzensfeste kör-

nyéke német. A megszüntetendő Schweitztól megkapja Tessint, továbbá Wallis és Graubünden keleti részeit, hol többnyire olaszok és íadinok laknak; Franciaországtól Nizzát és Korsikát; Nagybritanniától Máltát; Afrikából Algíri, Tunist, Tripolist, Barkát, Fezzant, a Kufru oázist, szóval északi Afrika legnagyobb részét a Tibesti hegységig, ahogy Afrikának csatolt térképén látható. Az Ausztriától a háború után annektált Isztriái, Triestet, Görzöt és Gradiskát visszaadja Ausztriának, mert nem szabad a nagy germán néptömeget elzárni a Földközi-tengertől, melyen át a kelettel, de különösen afrikai gyarmatával és Afrikában levő 2 szövetséges országával rövidebb úton és gyorsabban tud érintkezni. Az Adria nem lehet olasz tenger. A nemzetközi birtokrendezés után nem is volna már értelme az ilyen hatalmi törekvésnek, mert minden tenger a kereskedelmi hajók számára szabad országút, ahol az Államközi Tanács semmiféle korlátozást nem fog eltűrni. A mare nostrum tehát egy elavult fogalom.

A Dodekanézust át kell engedni a görögöknek, mint ősi tulajdonukat s mint a görög szigetvilág kiegészítő részét, Eritrea Abessiniának adatik vissza.

Algírt és Timist, eltekintve a földrajzi fekvéstől, mely Olaszország érdekkörébe utalja, azért is kell átengedni Olaszországnak, mert az olasz nép propagatív ereje oly nagy, hogy ezt a nemzeti erőtenyezőt az általános birtokrendezés alkalmával figyelmen kívül hagyni hiba volna, de részben azért is, hogy bizonyos verseny fejlődjön ki Olaszország és Franciaország között a tekintetben, hogy e két nagy nemzet közül, melyik tudja jobban és gyorsabban európai kultúrnívóra emelni Afrika elmaradt népeit s hogy melyik tudja az összemériség javára áldásosabban kiaknázni Afrika parlagon heverő természeti kincseit.

Olaszország ezen nagy gyarmati engedmények ellenében kötelezendő, hogy 50 éven belül a Saharának azt a részét, mely az ő birtokához tartozik és a tengersizín alatt fekszik, a Földközi-tengerből odavezetendő csatorna útján vízzel eláraszsa s ezáltal környékét a termelés szol-

gálatába állítsa. Ennek a közhasznú csatornának a költségei csak egy hányadát fogják tenni azoknak az improduktív költségeknek, melyekbe a politikai szabadverseny további fenntartása mellett hadserege és hadiflottája kerülne.

Nemzetiségei közül autonómiát egy se kap. Hogy Algírt, Tunist, Tripolist és gyarmatbirodalmának többi részét hogyan kormányozza, önállóan állapítja meg; ebbe az Államközi Tanácsnak beleszólása nincs.

Lakosainak száma Európában 40 millió, Afrikában körülbelül 20 millió.

Fővárosa Róma.

Hadiflottája a Fekete-tengerbe internáltatik.

4. Nagybritannia. (Szigetország.)

Egységes nemzeti állam.

Elveszti összes szárazföldi birtokait; kárpótlásul megkapja más államoknak az Atlanti és Indiai tengerben fekvő szigeteit, kivéve azokat, amelyek a Földközi- és a Balti-tengerben fekszenek. Ausztrália szigetnek minősítetik s továbbra is birtokában marad. Szigeteit úgy kormányozza, ahogy jónak látja.

Nagybritannianak épúgy bele kell törődnie abba, hogy a kontinenseken nem lehet birtoka, ahogy a kontinentális államoknak bele kell törődniük abba, hogy a Földközi- és a Balti-, mint belső tengereken kívül, másutt szigetbirtokuk lehessen. Ezt az emberiség közérdeke követeli. De ettől eltekintve, figyelembe kell venni, hogy a világháború oly politikai meggyőződést váltott ki az egyes domíniumok lakosainál, amelynek következménye úgyis az lesz, hogy belátható időn belül teljes önállósításukat fogják követelni és kierőszakolni.

Nagybritannia csak átmenetileg és látszólag vészit a nemzetközi birtokrendezéssel; a valóságban és végeredményben ő is nyer; he egyebet nem, biztonságot és nyugalmat a további haladáshoz.

Az Államközi Tanács nevében és ellenőrzése mellett megbízatik az Indiai Unió megszervezésével, mely feladat teljesítéséért száz évi vámmentességben részesül az Indiai Unió egész területén.

Nemzetiségei közül csak az írek kapnak autonómiát.

Nyelve az Indiai Unió delegációjának, továbbá az Államközi Tanácsnak egyik tárgyalási nyelve.

Lakosainak száma Európában 40 millió, a szigeteken körülbelül 60 millió.

Fővárosa London.

Hadiflottája fölött szabadon rendelkezik, de szükség esetén a megállapított kontingenst az Államközi Tanácsnak szolgálatára kell bocsátania.

5. A Germán Unió.

A Germán Unió a következő H országból áll: Poroszország, Dánia, Svédország, Norvégia, Bajorország, Hollandia, Csehország, Allemannia, Ausztria, Transvaal és Caplandból.

Gyarmata: Kelet-Afrika Abessinia déli határától Transvaal északi határáig.

Nyugatafrikai háború előtti birtokairól végleg lemond Franciaország, Csendes-tengeri szigeteiről Japán, az Atlanti-tengerben fekvő dán- és az Indiai-tengerben levő holland szigeteiről Nagybritannia javára.

A Germán Unió egyes országainak közös érintkezési, valamint a Karlsbadban székelő delegáció hivatalos nyelve a német.

Kormány formáját minden unióbeli ország tetszése szerint állapítja meg s többségi határozattal bármikor megváltoztathatja. A belügyek intézésére minden egyes országnak külön parlamentje van. A delegációhoz csak a közös ügyek és esetleg olyanok is tartoznak, amelyeket az unióbeli országok ott kívánnak eldöntetni.

Az Államközi Tanács által megállapított katonai létszám elosztását, az egyes országok lakosainak száma arányában, a delegáció dönti el, melybe Poroszország 100, a

többi szövetséges ország 20—20 képviselőt küld ki parlamentjének kebeléből.

A vámterület közös. A pénz-, idő- és mértékrendszer addig is, míg ezeket az Államközi Tanács az egész világra szóló hatállyal meg nem állapítja, egységes.

Az Államközi Tanácsba kiküldendő 20 képviselőt a delegáció a saját kebeléből többségi szavazattal választja, de mégis azzal a méltányos korlátozással, hogy az Államközi Tanácsban az Unióbeli országok legalább 1—1 taggal képviselve legyenek.

Az egyes országok közt felmerülő vitás ügyekben a delegáció dönt: ezek, mint belügyek, nem tartoznak az Államközi Tanácshoz.

A hadsereg nyelve minden szövetséges országban a német, hogy arra az esetre, ha az Államközi Tanács rendelkezik vele, a vezetés egységes lehessen. A kirendelt haderő parancsnokát a delegáció választja.

A Germán Unió országainak területe:

a) Poroszország.

Bekebelezi a területén fekvő összes fejedelemségeket, a 3 hansavárost, Szászországot és Hessen északi részét. A Visztulától keletre fekvő területeit és déli Szilézia lengyelek által lakott részét végleg átengedi Lengyelországnak, Schleswignek dánok által lakott vidékét pedig Dániának.

A poseni lengyelek nem kapnak autonómiát.

Fővárosa Berlin.

Lakosainak száma 42 „millió.

b) Dánia.

Fárört, Islandot és Grönlandot átengedi Nagybritanniának; Poroszországtól megkapja Schleswignek dánok által lakott részét.

Fővárosa Koppenhága.

Lakosainak száma 3 millió.

c) Svédország.

Kikerekítették Finnország beszögelő nyúlványával.

Fővárosa Stockholm.

Lakosainak száma 6 millió.

d) Norvégia.

Változatlanul megmarod; partmenti szigeteit megtartja.

Fővárosa Oslo.

Lakosainak száma 3 millió.

e) Bajorország.

Az Allemanniának átengedett bajor Pfalzért megkapja Tirol németlakta északi részét Franzensfestével és Vorarlberggel.

Fővárosa München.

Lakosainak száma 8 millió.

f) Hollandia.

A Franciaországnak átengedett Scheide torkolatáért Belgiumnak Campine nevű északi részéből kap megfelelő értékű területet. A Sunda-szigeteket átadja Nagybritanniának, Guyanát pedig Braziliának.

Hadiflottája a Bottni-öbölbe internáltatik.

Fővárosa líága.

Lakosainak száma 6 millió.

g) Csehország.

Csehország a régi Osztrák-Magyar monarchia cseh tartományából áll. A cseh nép nyelve és származása ugyan szláv, de műveltsége-, vallása-, geográfiai fekvése- és történelmi múltjánál fogva a Germán Únióhoz kell tallóznia, melynek szabályos és egységes keleti határát nem lehet Csehország kedvéért megbontani.

A csehek, akiket a háború utáni politikai szerencsésük elkápráztatott, nehezen fogják megérteni, hogy miért

kell a szomszéd Morvaországot, melynek lakosai nagyobb-részen szlávok, a német Ausztriához csatolni. Két körülmény teszi ezt szükségessé. A történelmi múlt közössége mellett először az, hogy Morvaországnak vízrendszere, folyóvölgyei, ennek megfelelően természetes közlekedési újtjai nem Prága, hanem épúgy Bécs felé vezetnek, ahogy a szlovákok, rutének és németek által lakott északi Magyarország völgyei és útjai kivétel nélkül a Magyar Alföld felé nyílnak. Az ilyen megváltoztathatlan geográfiai alakulat megszabja az illető terület gazdasági kifejlődésének lehetőségeit és irányait s ez a történelem mértékével mérve fontosabb szempont, mint a nyelvi, mely ebben az esetben úgylis nem állandó, hanem csak átmeneti jellegű. A másik ok az, hogy a cseheknek, hacsak nem akarják újra elveszteni nemzeti önállóságukat, a nemzetközi megnyugvás érdekében végleg el kell szakadniok a szláv népektől és ez csak úgy érhető el, ha Morvaország Ausztriához csatol-tatik és ezen a réven teljesen germánizáltatik. De figyelemmel kell lenni arra is, hogy csak emellett a megoldás mellett szabadulhatnak meg a csehek erőszak alkalmazása nélkül, tisztességes úton, tetemes német lakosságuk zömétől, melyet ebben az esetben kicserélni lehet morvaországi csehekkel.

Németjei autonómiát nem kaphatnak.

Fővárosa Prága.

Lakosainak száma 7 millió.

h) Allemania.

Képeztetik Württemberg és Baden egész területéből, melyhez hozzácsatol tátik Elzász, a bajor Pfalz, Hessennek a Majnától délre fekvő része és az úgynevezett német Schweiz.

Fővárosa Strassburg.

Lakosainak száma 10 millió.

i) Ausztria.

Területéhez tartozni fog: Osztrák-Szilézia északi része, Morvaország, Alsó- és Felső- Ausztria, Stájerország, Salzburg,

Karinthia, Krajna, Istria, Triest, Görz és Gradiska. Osztrák-Szilézia déli része és Galícia Lengyelországhoz, Bukovina Romániához, Tiroi északi része Bajorországhoz, déli része Olaszországhoz, Krajna keleti része végleg Jugoszláviához csatoltatik. A Spitzhergákat elfoglalja Nagybritannia.

Nemzetiségei közül egy sem kaphat autonómiát.

Fővárosa Wien.

Lakosainak száma 12 millió.

j) Transvaal.

Egyesítettik a régi Oranje köztársaság területével, a Becsuaná-földdel és Szofálának a Limpopótól délre fekvő részével. Nyelve a holland.

Fővárosa Pretoria vagy Johannesburg.

Lakosainak száma körülbelül 4 millió.

k) Capland.

Terjed az Oranje folyóig. Nyelve az angol.

Fővárosa Capetown.

Lakosainak száma 3 millió.

A Germán Unió székhelye Karlsbad, összlakossága 105 millió. Afrikai gyarmatának lakosai száma körülbelül 20 millió.

6. A Központi Unió.

A Központi Unió magában foglalja a következő 11 országot: Lengyelországot, Romániát, Magyarországot, Jugoszláviát, Görögországot, Bulgáriát, Törökországot, Perzsiát, Arábiát, Egyiptomot és Abesszíniai, továbbá Konstantinápoly szövetséges városát. Ezeknek az országoknak határait a mellékelt térképek tüntetik fel.

A Központi Unió delegációjának székhelye Konstantinápoly, mely a Uatalsdsvonalig fog terjedni. A szövetséges országok az egymással való hivatalos érintkezés, valamint a delegáció nyelvét vagy az ó-görögöt, vagy az eszperantót választhatják, ahogy a többség kívánja; átmenetileg egyelőre a francia nyelv használandó.

Kormányformáját minden ország tetszése szerint állapítja meg, parlamentjének többségi határozatával, de semmiesetre sem forradalmi úton; ezt a delegációnak meg kell gátolnia és e célra felhasználhatja a többi Unióbeli ország haderőit. Forradalmakat a jövőben elnézni nem szabad, mert a forradalmi tömegek csak rombolni, de építeni nem tudnak. Miután minden szavazás titkos és többségi szavazattal minden elérhető, nem lesz többé se ok, se szükség forradalmakra. Azért kellett ezt itt hangsúlyozni, mert a Központi Únió országainak népei nagyon is hajlamosak forradalmak szítására. Különösen eleinte kell ellől tartani, mert az ezekben az országokban nagy számban élőködő demagógok és politikai huligánok mindent el fognak követni, hogy a zavarosban való halászás aranykorszaka számukra továbbra is nyitva maradjon; de észszerűen szabályozott határok és körültekintő ellenőrzés mellett, rövidesen be fog következni az az idő, mikor a bolgárok és a görögök, avagy a szerbek és az albánok, époly békeességben fognak egymás mellett élni, mint Texas és Arkansas, mint Svédország és Norvégia népei, vagy mint az egyes nemzetiségek a háborúelőtti Magyarországon, kiknek tömegeit sem a külföldi agitátorok uszításai, sem a Habsburgok alattomos intrikái nem tudták a magyarok ellen állandó gyűlöletre hangolni.

Az Államközi Tanács által engedélyezett haderőnek a szövetséges országok közti számarányát és szervezetét a delegáció állapítja meg. A katonaság vezényleti nyelve mindenütt az illető ország hivatalos nyelve.

A delegációba az egyes szövetséges országok, valamint Konstantinápoly városa 20—20 képviselőt küldenek. Elnökét és tisztviselőit a delegáció saját kebeléből választja titkos szavazással. Es ugyancsak titkos szavazással választja a maga kebeléből az Államközi Tanácsba kiküldendő 20 képviselőt is, akik csak a delegáció utasításai szerint járhatnak el és jelentéseket is csak a delegációnak tesznek. A delegáció tagjai ezeket a jelentéseket azután továbbbitatják saját kormányuknak. Vigyázni kell arra, hogy az

Államközi Tanácsban minden unióbeli ország legalább 1—1 taggal képviselve legyen.

A vámterület közös. Pénz-, mérték- és időrendszer egységes.

Az egyes szövetséges országok közt felmerülő vitás ügyek nem az Államközi Tanács, hanem a delegációhoz tartoznak, kivéve oly ügyeket, melyeket a delegáció utalna, nagyobb megnyugvás érdekében, az Államközi Tanácshoz.

A Központi Unió országai:

a) Lengyelország.

Magában foglalja Oroszlengyelországot a Bug és a Pripet közti mocsarakig, északon a Miemenig, Galíciát, Osztrák-Szilézia déli részét, Porosz-Szilézia lengyelek által lakott délkeleti vidékét és Poroszországnak a Visztulától keletre fekvő területét. Ez utóbbi területet azért kell Lengyelországhoz csatolni, mert Lengyelországot és közvetve a Központi Uniót épügy nem lehet elzárni a balti-tengertől, ahogy nem szabad elzárni a Germán Uniót az Adriai-tengertől. Ahogy az az 1 millió szlovén nem rekesztheti el a 70 millió németet a déli tengerektől, úgy nem rekesztheti el az 1, vagy 1½ millió német a 24 millió lengyelt az északi tengerektől. Aki ezt nem látja be, nem értett arra, hogy nemzetközi politikai kérdésekben véleményét mondjon.

Vilnáról és Posenről azonban le kell mondaniok a lengyeleknek, mert ezeknek igénylése már nagyvárosi hóbot, mely a békés kialakulás elé nagy akadályokat gördítene. A lengyeleknek a LNiemenen túl és a Germán Unió szívében semmi keresnivalójuk. Az a váratlan nagy szerencse, mely ezt az egyébként sokat szenvedett népet érdem és erő kifejtés nélkül, Oroszország időelőtti összeomlása révén érte és amelynek folyamánként függetlensége valóságos politikai sült galamb módjára repült szájába, nem szabad, hogy elbizakodottá és telhetetlenné tegye a lengyel hazá-

fiakat, inert ez az elfogulatlan közvéleményben csak visszatetszést váltana ki és kockáztatná azt a jóakaratot, melye! iúurópa népei a lengyelekkel szemben tanúsítanak.

nemzetiségei közül egy sem kap autonómiát.

Fővárosa Warsawa.

Lakosainak száma 24 millió.

b) Románia.

Háboruelőtti területéhez megkapja Ausztriától Bukovinát, Oroszországiéi Besszarábiát, Magyarországtól a tulajdonképeni Krdélyt a nyugati vízválasztó vonalig. Románia nyugati határa a mellékelt térképen pontosan meg van rajzolva. A Dobrudsábói csak annyit tarthat meg, mint amennyit egy a legnagyobb dunai hajók által használható, 30 év alatt építendő, mélyjratú csatornával elvág. Ezzel a csatornával Románia a nemzetközi érdekeknek is tenne szolgálatot, ami a jövőben fontosabb szempont lesz, mint ma, mikor még mindenütt többnyire mesterségesen felidézett apró-cseprő és rendszerint áldatlan politikai perpatvarok kötik le az emberek figyelmét, A dunai hajók tetemesen közelebb fogják érni a Fekete-tenger kijáratát s vele a nemzetközi forgalom Fontját, mint a sulinai nagy kerülőn át. Amennyiben Románia e csatorna megépítésére nem akarna vállalkozni, a Dobrudsza visszaadandó Bulgáriának, de ugyanezzel a kötelezettséggel. E csatorna megépítésével Romániának minden irányban természetes határai lesznek, melyek a legmesszebbmenő román igényeket is kielégíthetik, hacsak a párizsi békék túlzott kedvezményei szerencsétlenségére meg nem zavarták a román nép tisztánlátását.

Talán alkalomszerű itt rámutatni arra az azóta köztudatba ment igazságra, hogy a békediktálók túlzott adományokkal nem tettek jó szolgálatot sem a nemzetközi érdekeknek, sem a kis entente országainak, mert ha emészthetetlen anyagokkal túltömik a gyenge szervezetet, époly baj, mintha nem kapná meg azt, ami fennmaradásához és fejlődéséhez szükséges.

A Bihari hegységtől és a Szárkutól nyugatra eső területekről, melyeket a meggondolatlan trianoni békében Romániának ítélték, Je kell mondania, mert Magyarország felé csak e két hegység vízvászató vonalai képezhetik a megnyugtató határt s mert 1 millióra rugó magyar néptől csak úgy szabadulhat meg civilizált országhoz méltó módon, ha azokat a Bihari hegységtől és a Szárkutól nyugatra lakó románokkal kicserélheti, illetve a kölcsönös áttelepítésre a magyarokkal a közös érdekeknek és a humánus felfogásnak megfelelő egyezményt létesít.

Nemzetiségei nem kapnak autonómiát.

Fővárosa maradhat Bukarest is, habár Galac, vagy Braila alkalmasabb fekvésű volna.

Lakosainak száma 14 millió.

c) Magyarország.

Ennek az országnak Trianonban a tudomány megkérdése nélkül megrajzolt képtelen határait korrigálni kell. Magyarországnak a természet, szabta meg területét, melyet nem lehet erőszakkal megváltoztatni. Hogy a Kárpátok déli lejtőin szlovákok, lengyelek, németek és rutének; a Bihari hegyek és a Szárku nyugati nyúlványain románok és németek; a Duna—Dráva vonaltól északra románok, németek, szerbek és horvátok; a nyugati dombvidéken vendek, németek és horvátok lagnak hol fajtisztán, hol keverten egymással és magyarokkal, gyenge érv arra, hogy ennek az 1000 éves államnak, mely századokon át védbástyája volt az európai népeknek, a mongol és török áradat ellen, a geográfiai, közgazdasági és politikai egysége, melyben a magyarok képviselik az összetartó vakolatot és az összlakosságnak 65%-át, megbontassák. Az északi, keleti és nyugati, erdővel borított és ércben gazdag hegyvidék folyóvizei és ezek mentén az összes közlekedési utak a magyarok által lakott és kenyérmagvakat termő központi Alföldre torkollnak, miáltal oly kölcsönös gazdasági egymásrautaltság keletkezett és áll fenn a hegyvidék nemzetiségei és a központi síkság ma-

gyár lakói között, mely egymásraultalság e különböző fajú népek békés együttműködésének biztosítéka és boldogulásuknak alapfeltétele. Aki okoskodó ésszel ki akarna szakítani egy-egy nemzetiségei ebből a tarkának látszó, de lényegében és életfeltételeiben egységes államalakulatból, úgy járna, mint aki igás lovának valamelyik lábát Jeamputálná, abban a balga feltevésben, hogy így is meg tud felelni rendeltetésének.

Kétségtelen, hogy u magyarok rossz diplomaták, de ez nem lehet ok arra, hogy ez a nagy múltú és nagy érdemű nép megfosztassák a megélhetés lehetőségeitől. Trianonban meg kellett volna gondolni, hogy mi lett volna Európából, ha a magyarok engednek Batu khán ismételt felhívásának és csatlakoznak fajrokonai, a mongolok világverő hadaihoz, — és mi lett volna, ha 150 éven át nem az ugyancsak fajrokon törökök ellen, hanem a törökök mellett harcoltak volna. Nem lett volna szabad elfelejteni, hogy a déli harangszót, amely közel fél évezred óta naponként végigzúg Európán és Amerikán, magyar áldozatkészség és magyar győzelem dicsőítésére rendelte el III. Calixtus pápa; — és nem lett volna szabad elfelejteni, hogy egyedül a magyarok bántak lovagias módon a háború kitörésekor náluk rekedt védtelen ellenséges állampolgárokkal. Mennyivel nagyobbak lettek volna a győzők, ha Trianonban megismételik Mummius consul ítéletét, melyet a legyőzött görögökkel szemben mondott ki: „megkegyelmezek ennek a népnek a holtak iránti tiszteletből.“ Pedig M urn mi us pogány volt s nem keresztény.

Magyarországnak természetadta határai észak-déli irányban a Kárpátoktól a Duna—Dráva—Mura vonalig, kelet-nyugati irányban a Bihari-hegységtől a Lajtaig terjednek. Erdélyről, mely nem szükségképeni kiegészítő része Magyarországnak, végleg lemond Románia, Horvátországról és Fiúméról Jugoszlávia javára.

Az erdélyi, moldvai és bukovinai magyarokat adómentesség és más kedvezmények nyújtása segítségével áttelepíti, illetve kicseréli elsősorban bánági és kőrösvidéki

görögkeleti vallású románokkal, miáltal az eddigi 65%-os magyar többség rövidesen 70%-ra fokozható.

Bár Erdély birtoklásához a magyaroknak 1000 éves vitán kívüli jogcímük van s bár a románok ott csuk a tatárdúlás óta fokozatosan letelepült jövevények, az okosság mégis azt parancsolja, hogy ez a most már Uilnyomólag románok által lakott és kölcsönös népkicserélés által szinte egészen románná tehető tartomány, Romániához csatoltassék, márcsak azért is, mert Magyarország csak ez után szabadulhat meg a Bihari hegységtől és a Szárkutól nyugatra lakó és még mindig 1½ milliót meghaladó románjainak nagy részétől, de azért is, mert Magyarországnak elsőrendű érdeke, hogy Románia erős és elégedett ország legyen, miután csak így tud megfelelni annak a nemzetközi kíváncságnak, hogy Magyarországgal együtt minden időkre, megdönthetetlen védbástyakéut álljon az északi és déli szlávok egyesülésének útjában, mely egyesülés felborítaná Közép-Európa helyzetét, lehetetlenné tenné egészséges kialakulását és erős nacionalizmusával állandóan veszélyeztetné a nemzetközi békét.

Horvátországról és Fiúméről könnyű szívvel mondhat le Magyarország, mert a drávántuli népesség 90%-a szláv s mert a horvátok, a 800 év óta tartó állami közösség ellenére is, állandó tehertételt jelentettek a magyarok politikai horizontján. De ettől eltekintve Magyarország a háború közbejötté nélkül is hamarosan elvesztette volna ezeket a területeket, mert köztudomású tény, hogy a Habsburgok már régebben foglalkoztak azzal a gondolattal, hogy a dualisztikus monarchiát átalakítsák triaisztikus monarchiává olyképen, hogy Horvátország, Bosznia, Dalmácia, Krajna és Istria Nagyhorvátországgá egyesíttessenek, „als im Bunde der Dritte“, amivel ellensúlyozni akarták az oroszok által állandóan szított délszláv propagandái. Ennek a tervnek a keresztülvitelét a dinasztia érdekei szempontjából halaszthatatlanná tette Szerbiának a győzelmes Balkán-háború után az oroszok biztatására bekövetkezett agresszív fellépése.

Nemzetiségei autonómiát nem kaphatnak.
Fővárosa Budapest.
Lakosainak száma 10 millió.

d) Jugoszlávia.

A háborúban túlzott kapzsisággal szerzett területből a Duna Dráva—Mura vonaltól északra fekvő részt visszadja Magyarországnak, mert Jugoszlávia és Magyarország közt csak ez a vonal szolgálhat megnyugtató természetes határu.

Lipót német császár és magyar király azon nagylelkű elhatározása, mellyel 1090-ben a Csernovies Arzén ipeki patriarcha által vezetett és a törökök sanyargatása elől menekülő 37000 szerb családnak beköltözését és letelepülését engedélyezte, nem adhat jogcímet arra, hogy ezeket a területeket, melyeken a szerbek a lakosságnak ügyis csak kisebbségét alkotják, elszakítsák Magyarországtól; egyébként az ezeken a területeken lakó szerbek nagyrészt kicserélni lehet szlávóniai magyarokkal, sőt; kalholikus és mohamedán albánokkal is, akik a szerbekkel ősidők óta hadilábon állnak, míg ellenben a magyarokkal Hunyadi János és Kastriota György szövetsége óta mindenkor rokonszenveztek, üzen áttelepítés révén a magyarországi szerbek visszakerülnének eredeti hazájukba, ami mindkét országnak előnyére válnék és nemzetközi távlatból tekintve megnyugvást keltene.

Az osztrák területből csak Krajnának Horvátországba beszőgellő keleti részét tartja meg. A Sár-Dagtól délre eső területet átadja Görögországnak; a Kara-Dagtól keletre eső részt Bulgáriának. Ezekkel az engedményekkel szemben megkapja az összes dalmát-szigeteket és városokat Fiumével együtt, továbbá Albánia északi részét.

Ezen határkiigazításokkal eléri Jugoszlávia mindazt, amit jogosan igényelhet s emellett mindenütt természetes határai lesznek.

Fővárosa nem maradhat Belgrád, mert Jugoszlávia gerincét a Dinári alpok, vagyis az Adria és a Duna közti

vízválasztó képezi. A fővárosnak, hogy megfeleljen a geográfiai alakulatnak, itt kell lenni s ennek a kívánalomnak legjobban Sarajevo felel meg. Belgrád maradhat a görögkeleti szerb, Zágráb a római katolikus horvát kultúrának empórimna, Fiume és Spalato lehetnek a külkereskedelem gócpontjai, de politikai fővárosul központi fekvésénél fogva és azért is, mert lakosságában Jugoszláviának minden népeleme képviselve van, csak Sarajevo alkalmas.

Nemzetiségei autonómiát nem kapnak.

Lakosainak száma 12 millió.

e) Görögország.

Határai csak északon és északkeleten változnak. Északi határát egy a Sár-Dagtól Alessóig húzódó vonal fogja képezni, úgy hogy Λ -lessó Jugoszlávia déli kikötőjéül szolgálhasson. Északkeleti határát a Yardar-folyó képezi. Az Egei-tenger összes szigetei Görögország birtokába mennek át, melynek ősidők óta voltak kiegészítő részei. Délalbánia bekebelezendő. Üsküp és Szaloniki Bulgáriához kapcsolhatnának.

Albániának a Balkán-háború után az érdekelt nagyhatalmak kölcsönös féltékenysége miatt létesített önállóságát újra meg kell szüntetni; mert ez a tartomány sokkal kisebb, sokkal szegényebb és népe sokkal műveletlenebb, mintsem hogy képes lehetne az önálló állami berendezkedés igényeinek megfelelni, amit különben az eddigi lapasztalatok eléggé igazolnak. Északi részét, vagyis a Drin völgyét, Jugoszláviához kell kapcsolni, melynek geográfiaiilag kiegészítő részét és kijáratát az Adriához képezi; déli része, mely Görögország érdekszférájához tartozik, idecsatolandó. Albánia semmiesetre sem maradhat a jövőben az az archimedesi pont, ahonnan Olaszország a Balkán kékéjét bármikor kiemelhesse sarkaiból.

Az albánok autonómiát kapnak.

Fővárosa Athén.

Lakosainak száma 6 millió.

f) Bulgária.

Délen az Egei-tengerig, nyugaton a Vardar-folyóig és a Kara-Dagig, keleten a Csataldsa-vonalig fog terjedni. Szerbia felé megmarad az 1912-iki határ, A Dobrudsából Románia megtart annyit, amennyit egy a Csernavoda-Constanza vonaltól délre megépítendő és már Romániánál említett hajózható nagy csatornával elvág. E csatorna megépítésére Romániának 30 év engedélyezendő. Bulgária ezekkel az új szabályozásokkal minden irányban természetes határokat kap.

Az Egei-tengertől a bolgárokat elzárni époly helytelen és igazságtalan eljárás volna, mintha a germánokat az Adriától, a lengyeleket és oroszokat pedig a Balti-tengertől zárnák el. Emellett még figyelembe kell venni azt is> hogy Bulgáriát, épúgy mint Jugoszláviát, csak úgy lehet kiragadni az orosz panslavistikus agitáció végzetes öleléséből, ha jogosult igényei kielégíttetnek. Az Egei-tenger mentén lakó görögöket állami szubvencióval kicseréli vardaronluli bolgárokkal.

Nemzetiségei autonómiát nem kapnak.

Fővárosnak legalkalmasabb Drinápoly, mely a Marica szabályozásával összeköthető az Egei-tengerrel.

Lakosainak száma 10 millió.

g) Törökország.

Elveszti európai területeit, melyeket Bulgária kap, Konstantinápolyt, mely mint önálló város a Központi Unió tagja és székhelye lesz és az Egei-tengeri szigeteket, amelyek Görögországhoz csatoltának. Oroszországtól visszakapja a kaukázusi örmények által lakott területeket, Perzsiától az Urmia-tó környékét, hogy az örmények török uralom alatt cgyesíthelők legyenek. Déli halárát egy a török-arab nyelvhatár mentén körülbelül Aleppo-Mossul irányában húzódó vonal fogja képezni, úgy azonban, hogy Aleppo és Mossul, mint arab többségű városok, az arabok birtokában maradjanak.

Törökországnak most már meg kell barátkoznia az-

zal a tudattal, hogy a Balkán-félszigeten többé nincs keresni-
valója; végleg le keli mondania Kumilliről, mint Itáliának
Albániáról. A Balkán csak a balkáni népeké lehet.

(Nemzetiségei közül az örmények, azokon a területe-
ken, ahol többségben vannak és amelyek pontosan elhatá-
rolandók, autonómiát kapnak. Oly nép, melynek 2000 éves
múltja van és az uralkodó fajnál magasabb műveltséggel
bir, nem olvasztandó be.

Fővárosa Angora.

Lakosainak száma körülbelül 10 millió.

h) Perzsia

Eddigi területéhez megkapja Afganisztán nagyobb
részét és Beludsisztánt. Ezek a tartományok nemcsak kö-
zös történelmi múltjuknál fogva, hanem azért is egyesíten-
dők, mert Irán geográfiailag egységes alakulat. Turkesztán
felé az Amu Darja, India felé pedig az Indus vízválasztó
hegysége lesz a határ, mely szabályozás által Afganisztán
északi része Oroszországhoz, keleti része az Indiai Unió-
hoz csatolatik. Törökországnak átengedi az örmények
által lakott Urmia-tó vidékét.

Nemzetiségei közül az afgánok autonómiát kaphatnak.

Fővárosa Teherán.

Lakosainak száma körülbelül 14 millió.

i) Arábia.

Határai köröskörül adva vannak, csak északon kell
újra megállapítani. Legalkalmasabbnak látszik a már Tö-
rökországnál emiített Aleppo-Mossul vonal. Perzsia felé
megmarad a régi határ. Egyiptomtól a szuezi-csatorna fogja
elválasztani.

Nemzetiségei közül csak a Palesztinában lakó héberék
kapnak autonómiát. A súrlódások elkerülése végett az itt-
lakó arabok fokenként más vidékekre áttelepítendők. A
zsidóság azáltal, hogy az emberiséget megajándékozta a
bibliával és a kereszténységgel s hogy a nemzetközi ba-
rátságos érintkezésnek és a világ-gazdasági szolidaritásnak

mindenkor tevékeny tényezője volt, oly érdemeket szerzett, melyek alapján méltán formálhat jogcímet a kis Palesztinának felszabadítására és a héber fajnak való átadására, — természetesen Arábia keretében, ami annyit jelent, hogy a héberék autonómiája nem különbözhet más nemzetiségek autonómiájától.

Fővárosa Damaskus.

Lakosainak száma körülbelül 10 millió.

j) Egyiptom.

Mai területéhez hozzácsaloltatik Nubia és Kordofán egészen a Viktória Nyanza-tóig, úgy, hogy a Nílus egész völgye Egyiptomhoz fog tartozni, amely ország tulajdonképpen a Nílus ajándéka, ahogy már Herodot is helyesen megállapította; nyugati határa Afrika mellékelt térképén látható. A gallák földje azonban a Germán Unió afrikai gyarmatához tartozik.

nemzetiségei közül a koptok kapnak autonómiát, mint a régi egyiptomi őslakosság utódai, de csak ott, ahol tömegesen lagnak.

Fővárosa Kairó.

Lakosainak száma körülbelül 45 millió.

k) Abesszínia.

Régi területéhez hozzácsatoltatik Rrythrea és a Szómáliák földje egészen a Germán Unió gyarmataig.

Nemzetiségei nem kapnak autonómiát.

Fővárosa Addis Abeba.

Lakosainak száma körülbelül 12 millió.

A Központi Unió összlakossága körülbelül 143 millió.

A tervezett Központi Unióval kapcsolatban fel fog merülni az a nézet, hogy helyesebb volna ezt a Központi Uniót két részre osztva, a 6 európai országból egy külön európai keresztény Központi Uniót, a többi 5 országból pedig egy Mohamedán Uniót szervezni. Ez a terv első pillanatra tetszetősebb megoldásnak Játszik, de a kérdésnek körültekintő megvizsgálása után kiderül, hogy ez a meg-

oldás, eltekintve attól, hogy Abesszínia nem mohamedán vallású ország, nem volna helyes, mert nem volna olyan életképes megoldás. Egyik Unió sem volna önmagában ily tökéletes gazdasági autarkia. Az európai Központi Uniónak számtalan közszükségleti cikke, a Mohamedán Uniónak pedig ilyen közeli és minden tekintetben megfelelő vámmentes piaca nem volna. Ez a két nagy terület gazdaságilag egymásra van utalva, egymást kiegészíti s így államilag egyesítendőek. Ma már, mikor észrevehető megrázkódtatás nélkül meg lehetett szüntetni az eddig a mohamedán világban megdönthetetlennek tartott khalifátust, a praedomináló érv az ilyen államközi kérdések megoldásánál nem a vallási elkülönülés vágya, hanem az egymást kiegészítő közgazdasági együttműködés szükségessége. Az eddig elszigetelt gyenge gazdasági erőket egységes, egymásrahaté, nagy tényezőkké kell összeforrasztani. De politikailag is csak úgy őrizhetik meg a Központi Unió északi és déli országai függetlenségüket, ha egymással szoros kapcsolatba lépnek és maradnak.

7. Oroszország.

Egységes nemzeti állam.

Alkatrészei nagyjában a háboruelőtti területei, kivéve Lengyelországot, mely némileg kikerekítve a Központi Unió egyik szövetséges országa lesz; Besszarábiát, mely véglegesen Komániának adatik vissza; Mandsuriát, mely a Chinai Unió egyik önálló országa lesz; Sachalin északi részét, melyet szigeti minősége miatt át kell engedni Japánnak és a Kaukázusnak örmények által lakott részét, melyet visszaad Törökországnak. Afganisztánból megkapja az Amu Darja felső völgyét a vízválasztóig. Finnland a Ladoga- és Onega-tótól a Fehér-tenger legdélibb öbléig fog terjedni és autonómiát kap.

A többi nemzetiségnek, melyek nem állanak magasabb műveltségi fokon, mint az oroszok, közös érdekük,

hogy minél hamarább beleolvadjanak az orosz néptengerbe s azért autonómiát nem kapnak.

Fővárosa Moszkva.

Lakosainak száma körülbelül 140 millió.

Hadiflottája felerészben az Asovi-tengerbe, felerészben a Finn-öbölbe internáltatik.

8. A Chinai Unió.

Területe 6 szövetséges országra oszlik, u. m. a tulajdonképeni Chinára, Mandsuriára, Koreára, Tibetre, Keleti Turkesztánra és Mongolországra. Hainan szigetét átengedi Japánnak. A szövetséges országok egymásközi érintkezésre és a Pekingben székelő delegációban való használatra szavazattöbbséggel választanak tetszésszerinti nyelvet. A delegációba China 100 képviselőt, a többi szövetséges ország pedig 30—30 képviselőt küld. Bár Chinának sokkal több lakója van, mint a többi 5 országnak együttvéve, a gyakorlati szempontok mégis azt parancsolják, hogy a delegáció úgy állíttassék össze, hogy a szövetségesek szükség esetén Chinát majorizálhassák.

Kormányformájukat az egyes országok tetszésök szerint állapítják meg a külön parlamentek többségi szavazatával. A szövetséges országok határai Ázsia mellékelt térképén vannak feltüntetve és nagyjában azonosak az eddigi tartományi határokkal.

China fővárosa Nanking.

Lakosainak száma körülbelül 356 millió.

Mandsuria fővárosa Mukden vagy Kirin.

Lakosainak száma 10 millió.

Korea fővárosa Szöul.

Lakosainak száma 12 millió.

Tibet fővárosa Lhasa.

Lakosainak száma 10 millió.

Keleti Turkesztán fővárosa Kasgar.

Lakosainak száma 5 millió.

Mongólia fővárosa Lrga.

Lakosainak száma 7 millió.

Mongolia és Mandsuria között a határ a Chingán-hegység lesz; Mongolia és China közt pedig a több, mint 2000 évvel ezelőtt ugyanerre a célra épült ősrégi Chinai fal.

A Chinai Unió fővárosa Peking.

Lakosainak száma körülbelül 400 millió.

Amennyiben a chinaiak többsége óhajtáná, hogy a tulajdonképeni China konfuciármusi északi és taotista déli Chinára osztassék, ez a kívánság teljesíthető. Ebben az esetben Észak-China fővárosa Peking, Déli-China fővárosa Kanton, a Chinai Unió székhelye pedig Nanking lesz. Észak- és Dél-China között határvonalul szolgálhat a Hoangho és a Jancekiang közti vízválasztó.

9. Az Indiai Unió.

Magában fogja foglalni egész Elő- és Hátsó-Indiát. Ceylon szigeti voltánál fogva Nagybritannia birtokában marad.

Az Indiai Unió megszervezésével az Államközi Tanács, mint dominus territórium, Nagybritanniat bízza meg, mely nemzetközi szolgálat ellenében Nagybritannia az Unió területén 100 évre szóló vámmentességben részesül.

Az Indiai Unió delegációja Dardsilingben székel és hivatalos nyelve az angol, mely egyszersmind a szövetséges országok egymásközi érintkezésének is nyelve. Az egyes országok kormányai mellett, 100 éven át, angol tanácsadók alkalmazandók, kiknek követése azonban nem kötelező.

Előindia területéből a nyelvi és faji szempontok, valamint a jelen beosztás figyelembevételével a következő 15 szövetséges ország alakíttatik, amelyek kormányformájukat tetszés szerint állapítják meg.

a) Assam.

A Brahmaputra alsó folyásától Birmáig terjed és magában foglalja Bhutánt és Brit-Birma egy részét. Népe: mongoloid.

Nyelve: a bengáli.
Fővárosa: Schillong.

b) Bengália.

A Ganges alsó folyásának vidékére terjed.
Népe: mongollal kevert dravida.
Nyelve: a bengáli.
Fővárosa: Kalkutta.

c) Audh.

Kiterjed a Ganges középső folyásának vidékére, Nepáltól délre. Bundelkhand és Bagelkhand is idecsatoltatik.
Népe: árijakkal kevert dravida.
Nyelve: a maharatti.
Fővárosa: Benáres.

d) Patiala.

Radsputana és a Himalaya közt terül el és magában foglalja a Ganges felső folyam területét.
Népe: hindu.
Nyelve: a maharatti.
Fővárosa: Delhi.

e) Kashmir.

Az indus felső vidékét és Afganisztán északkeleti részét foglalja magában.
Népe: hindu és afgán.
Nyelve: a penjábi.
Fővárosa: Srinagar vagy Pesavar.

f) Nepal.

Régi területe változatlanul megmaradhat.
Népe: hindu.
Nyelve: a maharatti.
Fővárosa: Katmandu.

g) Pandsab.

Az Indus középső vidékén.
Népe: hindu és részben afgán.
Nyelve: a pcnjabi.
Fővárosa: Lahore.

h) Szindh.

Az Indus alsó vidékén.
Népe: szittyá keveredésű dravida.
Nyelve: a szindhi.
Fővárosa: Haidarabad vagy Karadsi.

i) Radsputana.

A Nerbada-folyótól északra egészen Pandsabig és Patialatól Szindhig terjed.
Népe: hindu.
Nyelve: a maharatti.
Fővárosa: Dsâdpur.

j) Kokan.

India nyugati partvidékét foglalja magában, Másurtól északra Szindhig, vagyis nagyjában a Bonilyai kormányzóságot.

Népe: szittyá keveredésű dravida.
Nyelve: a gudserati.
Fővárosa: Bombay.

k) Berar.

A Centraí-Indiai kormányzóságra és a régi Berar-államra terjed ki.
Népe: fajtisza dravida.
Nyelve: a teluga.
Fővárosa: Nagpur.

l) Orissa.

A Berartól keletre, Bengaliától délre és a Godaveri folyótól északra eső vidéket foglalja magában.

Népe: dravida.
Nyelve: az orissa.
Fővárosa: Katák.

m) Carnaticá.

India keleti partvidékén terül el, a Goda veri folyótól délfelé, le a Cemorin fokig.

Népe: fajtiszta dravida.
Nyelve: a tamil.
Fővárosa: Madras.

n) Haidarabad,

Berartól délre Kokan és Orissa közt, a Krisna-folyótól északra.

Népe: dravida.
Nyelve: a teluga.
Fővárosa: Haidarabad.

o) Maisur.

Az eddigi Maisur egyesítettik a Malabari partvidékkel és Travankoreval.

Népe: dravida.
Nyelve: a kanaresi.
Fővárosa: Bangalore, vagy Maisur.

Hátsó-Indiából 5 külön ország alakítandó, u. m. Tongking, Annám, Kambodsa, melyhez hozzácsatolandó déli Kokinkiuá, Sziám, kikerekítve Tennasserim és Malakka területével és Birmä, mely egyesítendő Peguval. Birmát Siámtól a Tanem-Tung-hegység fogja elválasztani.

Tonking fővárosa Hanoi, Annám fővárosa Hue, Kambodsa fővárosa Saigon, Siam fővárosa Bangkok, Birma fővárosa Mándalay.

A delegációba az egyes országok 10—10 képviselőt küldenek. Hogy mekkora hadsereget tarthatnak, azt Nagy-britanniának, mint mandatarius hatalomnak, a javaslatára az Államközi Tanács határozza meg.

Az Indiai Unió lakosainak száma körülbelül 360 millió.

10. Japán (Szigetország.)

Egységes nemzeti állam.

Az ázsiai kontinensen levő összes foglalt birtokairól le kell mondania, mert közérdek, hogy — szigetországnak ne legyenek szárazföldi birtokai. Ezáltal meg fognak szünni azok az örökös súrlódások Chinával és Oroszországgal, melyek a keletet eddig állandó izgalomban tartották s minduntalan háborús bonyodalmakra vezettek. Különben – Japánnak a béke állapotában, közelségénél fogva, nagyobb kereskedelmi előnyei lesznek Ghinában, mint a mai ellenséges hangulat mellett. A visszaadott szárazföldi birtokokért megkapja Oroszországtól a Sachalin-sziget északi részét, az Északamerikai Uniótól a Fülöp-, Havai- és az Aleuti-szigeteket, Chinától Hainant. Ezeken kívül mindazokat a csendes-tengeri szigeteket, melyek Újzeland, Ausztrália, Ujguinca, Celebes, Borneo és a Molukki-szigetektől keletre fekszenek. Vancouver és azok az amerikai szigetek, melyek egészen közel a parthoz fekszenek, megmaradnak az Észak-amerikai Unió birtokában.

Hadiflottáját szükség esetén az Államközi Tanács rendelkezésére kell bocsátania, de az Államközi Tanács Japán flottáját csak a Csendes és az Indiai tengeren veheti igénybe.

Nemzetiségei közül autonómiát csak a filippinók kapnak.

Fővárosa Tokió.

Lakosainak száma körülbelül 80 millió.

11. Az Északamerikai Unió.

Mai területéhez megkapja Kanadát, kivéve Új-Foundland szigetét, mely Nagybritanniáé marad. Kanadát nagy kiterjedése miatt célszerű volna három külön országra osztani. Keleti része Qebek fővárossal volna a tulajdonképeni Kanada; középső része Winnipeg fővárossal Manitoba néven, nyugati része New-Westminster fővárossal Észak-Columbia »éven lépne az Unióba. Csendes-tengeri szigeteiről lemond

Japán, Atlanti-tengeri szigeteiről pedig Nagybritannia javára.

Mai államszervezete megmarad. Az Államközi Tanács rendelkezésére készenlétben tartandó szárazföldi hadseregének létszámát az Államközi Tanács állapítja meg. Ez a hadsereg csak Amerika területén használható fel.

Hadiflottája egyelőre internálva lesz és pedig felerésze a Hudson-öbölben, esetleg a Fundy-öbölben, felerésze a Vancouver-sziget mögötti csatornában, vágy ha ott nem férne el, részben még a sanfranciskói kikötőben.

Nemzetiségei közül csak az indiánok kapnak autonómiát ott, ahol a legnagyobb tömegben élnek; a szétszórt indián törzsek is lehetőleg oda telepítendőek. A világ szégyenebb volna, ha ez az érdekes népfaj végleg kipusztulna.

Fővárosa: Washington.

Lakosainak száma 140 millió.

12. Mexikó.

Egységes nemzeti állam.

Kiterjesztetik a Panama-csatornáig. Az 5 középmamerikai köztársaság, valamint Brit-Honduras és Panama északi része mexikói departementek lesznek.

Nemzetiségei nem kapnak autonómiát.

Fővárosa: Mexikó.

Lakosainak száma körülbelül 25 millió.

13. A Délamerikai Unió.

A 7 délamerikai spanyol nyelvű köztársaság szövetségéből áll. Paraguay és Uruguay sokkal kisebbek, illetve sokkal kevesebb lakossal bírnak, mintsem indokolt volna, hogy mint önálló országok továbbra is megmaradjanak, azért mindkét ország bekebeleztetik Argentínába, melynek földrajzilag kiegészítő részét képezik s melyhez a múltban is tartoztak. A 7 köztársaság határai Délamerika mellékelt térképén vannak kitüntetve és csak annyiban változnak

a mai állapottal szemben, hogy Columbia a Panama-csatornáig fog terjedni, Bolivia pedig megkapja Brazília legnyugatibb csücskjét, mely Peru és Bolívia közé ékelődik.

A delegáció székhelye, melybe az egyes országok 20—20 képviselőt küldenek, vagy a perui Cuzco, vagy a bolíviai La Paz.

A Délamerikai Unió lakosainak száma 36 millió, mely számból esik: Argentínára 10 millió, Bolíviára 4 millió, Chilére 0 millió, Columbiára 5 millió, Ecuadorra 3 millió, Perura 0 millió és Venezuelára 4 millió.

14. Brasilia.

Egységes nemzeti állam.

Mai területéből a Peru és Bolivia közé szögellő legnyugatibb részét átengedi Bolíviának; kárpótlásul megkapja brit, holland és francia Guyanát.

Hivatalos nyelve a portugál.

[Nemzetiségei nem kapnak autonómiát.

Fővárosa: Rio de Janeiro.

Lakosainak száma körülbelül 32 millió.

Tisztában vagyok azzal, hogy az, amit itt a 14 nemzetközi állam és az uniók egyes országainak határaitól és területéről elmondtam és megállapítottam, nem kimerítő összefoglalása mindazoknak a lehetőségeknek, melyek kombinációba vehetők és amelyek a meritorikus tárgyalások alkalmából felvetődni fognak, de meggyőződésem, hogy magában foglalja mindazt, ami a lényegét alkotja, amit zsinórmértékül le kellett szögezni és amitől nem szabad eltérni, ha kockára nem akarjuk tenni a megnyugtató sikert.

Büntető sanctiok.

Büntető sanctiok megjelölése és alkalmazása nélkül, a népek eddigi rossz irányú nevelése és annál az oknál fogva, hogy ma még minden nép hatalomra tör és dicsőségek tartja, ha másokat elnyomhat, továbbá azért is, inert napjainkban még mindenütt az állami individualizmus ígézetétől megbabonázva a korlátlan állami szuverenitást tartják a legmagasztosabb politikai ideálnak, minden a nemzetközi béke megszervezését célzó kísérletezés meddő fáradozás volna. Ez a múltak tapasztalatai után annyira kézenfekvő, hogy nem szorul bizonyításra. A büntető sanctiok kielégítő lényegét csak röviden fogom körvonalozni és néhány tömör adatba foglalni, inert az eddigiek után fölösleges volna a szíves olvasót a megokolás kimerítő részletezésével fárasztani.

Meglehet, hogy ezeket a tervezett büntető sanctiokat, különösen a kisebb országok népei, túlszigorúaknak fogják tartani, pedig ezek a sanctiok nagyjában véve nem foglalnak magukban egyebet, mint azt, ami úgyis be fog következni, ha a nemzetközi béke megalkotásának elgáncsolásával továbbra is fen m arad az eddigi politikai szabadsverseny. A nagy halak rövidesen fel fogják falni a még található kis halakat. A legtöbb ma még fennálló kisebb ország csak a nagyhatalmak kölcsönös féltékenységének köszönheti azt az ideig-óráig tartó önállóságot, mely a legtöbb esetben úgyis már csak látszólagos.

Feltehető, hogy ezeknek a büntető sanctioknak a megállapításánál sokan kifogásolni fogják azt, hogy a né-

péknék Wilson által család módon oly nagyon hangoztatott és sok helyen élénk visszhangra talált önrendelkezési joga teljesen kikapcsoltatott e tervezet gondolatmenetéből, illetve figyelmen kívül hagyatott, az az eljárás, felületesen ítélve, sérelmesnek látszhatik, de alapjában véve kényszerűség, ahogy Párizsban is annak minősítették, mert a valóság az, hogy a népek tömegei, csekély képzettségük-nél és szűk látkörüknél fogva, nem tudják megítélni, hogy a nemzetközi politika célkitűzéseinek megfelelően, mi keresztülvihető és mi észszerű. A népek önrendelkezési joga egyike azoknak a ravaszul kigondolt jelszavaknak, amelyek nagyon alkalmasak arra, hogy a nemzetközi békét örökre lehetetlenné tegyék és megakadályozzák azt, hogy az országhatárok mindenütt a szükségyszerűség elvei szerint állapíttassanak meg. Amint a tömegeknek, vagy a tömegek által megszorítás nélkül választott képviselőknek, beleszólást engednek ilyen nagy elfogulatlanságot, széles politikai látkört és sokoldalú tudást igénylő kérdés elintézésébe, az igazságos és méltányos megoldás eleve kizártnak tekinthető. Ily nagy horderejű problémák megoldását, ha nem akarjuk kockáztatni az áldásos és sikeres eredményt, csak kevés és nagy óvatossággal kiválasztott emberre lehet bízni. Ezért az Államközi Tanácsba, mely hivatva lesz ezt az általános haladás szempontjából fundamentális államközi rendezést létesíteni, csak olyan képviselők küldhetők, akik nagy képzettségük és eddig tanúsított integer jellemüknél fogva már előre garanciát nyújtanak munkájuk sikeréhez. Ilyenek elsősorban az egyetemek tudósai közt találhatóak. A megállapítandó büntető sanctiok a nemzetközi értelemben vett 14 államra, valamint az uniók egyes országaira nézve, arra az esetre, ha kiegyenlíthetetlen nehézségeket támasztanak, röviden a következő határozatokba foglalhatóak össze:

1. Spanyolország.

A Balearokat Franciaország kapja; kizáratik a nemzetközi érintkezésből és forgalomból.

2. Franciaország.

Belgium megmarad önálló országnak és belép a Germán Unióba; Belgium hivatalos nyelve ily megoldás mellett a flamand lesz; Luxemburg Poroszországhoz, Lotharingia Allemanniához csatoltatik; afrikai gyarmatai felosztatnak Olaszország és a Germán Unió közt. A francia nyelv nem lehet érintkezési nyelve sem az Államközi Tanácsnak, sem a Központi Uniónak.

3. Olaszország

Koraikat és Nizzát nem kapja vissza; afrikai gyarmata a francia gyarmatokhoz csatoltatik,

4. Nagybritannia.

India megszervezésével Oroszország bíztatik meg; a Szunda-szigeteket Hollandiától Japán veszi át; kereskedelmével szemben az általános continentális zárlat rendelő el.

5. A Germán Unió egyes országai:

a) Poroszország.

Nem valószínű, mert a Germán Unió felállítása az egyedüli lehetőség, hogy súlyos helyzetéből talpraálljon.

b) Dánia.

Poroszország felhatalmaztatok elfoglalására; a dánok autonómiát kapnak.

c) Svédország.

A Germán Unió delegációja fogja kormányozni.

d) Norvégia.

Ha Svédországgal együtt ellenszegül, ugyanabban a sorsban részesül; ha külön, akkor Svédország Norvégia

bekebelezésére utasítandó, mely esetben a norvégek autonómiát kapnak.

e) Bajorország.

Allemanniához csatoltatik.

f) Hollandia.

Ugyanazon elbánás alá esik, mint Svédország.

g) Csehország.

Felosztandó Poroszország, Ausztria és Bajorország közt.

h) Allemannia.

Bajorországhoz csatolandó; esetleg a Germán Unió delegációjának gyámsága alá helyezendő.

i) Ausztria.

Nem feltételezhető, miután mai izolált és megcsonkított állagában életképtelen.

j) Transwaal.

A Germán Unió gyarmatához csatoltatik.

k) Capland.

Ha Transwaallal együtt ellenszegülne, akkor szintén a Germán Unió gyarmatához csatolandó, ha külön, akkor bekebelezendő Transvvaalba, mely esetben a caplandiak autonómiát kapnak.

6. A Központi Unió országai:

a) Lengyelország.

Átmenetileg, míg meg nem gondolja magát, megint felosztatik Poroszország és Oroszország között; ily megoldás mellett a tervbe vett Lengyelország területén lakó lengyelek mindkét államban autonómiát kapnak.

b) Románia.

Tekintettel arra, hogy a háború előtti legvérmesebb dákoromán reményei is teljesedésbe mennek, nem gondolható, hogy komolyan akadékoskodják, de ha várakozás ellenére nem hallgatna a józan ész szavára, akkor a párizsi békék által túlzott mértékben neki ajándékozott területekből Erdély visszaadatik Magyarországnak, a Dobruđa pedig Bulgáriának, megmaradó része a Központi Unió gyámsága alá helyeztetik, mindaddig, míg a bclátóbb elemek felül nem kerekednek.

c) Magyarország.

Erről a porbasújtott és mai állapotában életképtelen országról, bár a háború előtti állagához képest sokat vérszít, nem feltételezhető, hogy elháríthatatlan nehézségeket támasszon.

d) Jugoszlávia.

Nem lehet feltételezni, hogy ne örömmel fogadná az új határrendezést, mely minden tekintetben kielégítheti a legfelszigazottabb délszláv álmokat és emellett biztos, természetes határokat nyújt. De ha esetleg az entente eddigi becézgetése elbizakodottá tenné és az új birtokrendezésnek ellenállana, akkor mindazokból a területekből, melyek a Dunától, a Drinától és a Limtól nyugatra fekszenek, egy önálló Horvátország alkottatik, többi része felosztatik Bulgária és Görögország közt, még pedig oly módon, hogy Bulgária, melynek nyelve és vallása azonos a szerb nép nyelvével és vallásával s melynek ebben az esetben Sónia marad fővárosa, megkapja az 1912-iki Balkán-háború előtti Szerbiát és az úgynevezett Sandsákat, Görögország pedig Albánia északi részét.

e) Görögország.

Átmenetileg a Központi Unió delegációja mandátumot kap kormányzására, mert fellehető, hogy hamarosan felül fog kerekedni a jobb belátás.

f) Bulgária.

Mintán megkapja mindazt, amiért 1912-ben és 1913-ban harcolt és annyi áldozatot hozott, de amitől volt szövetségesei hűtlenül elütötték, bizonyos, hogy lelkesedéssel fogja üdvözölni az igazságos rendezést és a szenvedett sérelmek jóvátételét.

g) Törökország.

Keleti részéből önálló Armenia szervezendő; fennmaradó része a Központi Unió delegációja által kormányoztatik, addig, míg ennek szüksége fennforog.

h) Perzsia.

Oroszország felhatalmaztatik Perzsia, Afganisztán és Beludzisztán elfoglalására és bekebelezésére; a perzsák autonómiát kapnak.

i) Arábia.

Mindaddig, míg megnyugtató hangulat nem alakul ki, a Központi Unió delegációjának gyámsága alá helyezendő.

j) Egyiptom.

Azonos elbánás, mint Arábiával.

k) Abesszínia.

A Germán Unió afrikai gyarmatához csatoltatik.

7. Oroszország.

Finnland, melynek területe, mint már előbb említve lett, a Ladoga, Onega-tavak és a Fehér-tenger déli öbléig terjesztetik ki, mint önálló ország belép a Germán Unióba; Oroszország kirekesztetik a nemzetközi forgalomból és érintkezésből.

8. A Chinai Unió országai:

a) Korea.

Örömmel fogja üdvözölni önállóságának visszaállítását.

b) Mandsuría.

Bekebeleztetik Koreába.

c) Mongolia.

Felosztandó China, Mandsuría és Keleti Turkesztán közt.

d) Keleti Turkesztán.

Felosztandó Tibet és Mongolia közt.

e) Tibet.

Felosztandó Keleti Turkesztán és China közt,

f) China.

Japán mandátumot kap China megszervezésére és ellenszolgáltatásul 100 évre szóló vámmentességben részesül.

9. Az Indiai Unió.

Nagybritannia a további eljárásra vonatkozólag javaslatot tesz az Államközi Tanácsnak.

10. Japán.

A birtokrendezésből kifolyólag Japánnak ítélt csendes-tengeri szigeteket Nagybritannia kapja; kereskedelmére kimondatik a continentális zárlat.

11. Az Északamerikai Unió.

Ilyen reálisan gondolkodó nép hamar be fogja látni, hogy milyen nagy előnyei lesznek az új rendnek; de

ettől eltekintve, területi nyeresége felülmúlja veszteségeit s így nem valószínű, hogy a politikai kalandorok felülkerekedhetnének és ezt a hatalmas államot az emberiség ellenségévé tehetnék. De ha ez mégis bekövetkeznék, akkor Kanada 15. önálló államnak nyilvánítatik, az Unió pedig kirekesztetik a nemzetközi forgalomból és az összes népek felmentetnek az Unióval, illetve annak természetes és jogi személyeivel szemben fennálló adósságaiknak törlesztése és kamatfizetése alól. Az Unióban a büntető sanctióknak ezt az utolsó pontját valószínűleg bolsevista ízűnek fogják találni, esetleg zsebmetszésnek fogják minősíteni, amiben van is némi igazság. De az Unió azért, hogy az európai testvérnépek gyilkos háborúját az entente állandó támogatásával Európa anyagi végkimerüléséig szította s ennek tudatos eredményeként magába ömlesztette Európa aranyát, méltán rászolgált egy ilyen, a kapitalistikus világ-organizációban mindenesetre szokatlan megtorlásra, annál is inkább, mert ezzel az izoláltan fekvő, nagy és gazdag állammal szemben más hatásos pönale úgyszemint igen kezelhető el.

12. Mexikó.

Semmi ok annak feltételezésére, hogy ne megnyugvással fogadná a birtokrendezést, miután megkapja természetes területi kiegészítését,

13. A Délamerikai Unió országai:

a) Venezuela.

Elveszti önállóságát és egyesítetik Columbiával.

b) Columbia.

Bekebelezetik Venezuelába; ha mindkettő ellenszögülne, akkor ideiglenesen a Délamerikai Unió delegációja fogja őket kormányozni.

c) Ecuador.

Felosztatik Columbia és Peru közt,

d) Peru.

Felosztatik Ecuador és Bolivia közt.

e) Chile.

Felosztatik Bolivia és Argentina között.

f) Bolivia.

Felosztatik Peru és Chile közt.

g) Argentina.

Felosztatik Chile, Paraguay és Uruguay között, mely utóbbi két ország ebben az esetben nemcsak megmarad, hanem Argentina rovására tetemesen megnagyobbítatik és ezáltal életképessé tétetik.

Amennyiben a tervezett Délamerikai Inió országainak többsége ellenezné a szövetséget, ami a mai romlott politikai közszellem mellett nem lehetetlen, az Északamerikai Únió 100 évre szól») vámmentesség élvezése ellenében felhatalmazandó, hogy a Délamerikai Únió ellenszegülő országainak területén juttassa érvényre az emberiség érdekeinek megfelelő politikai fegyelmet. Ezzel a megbízással hadiflottájának internálása, illetve annak leszerelése felfüggesztendő mindaddig, míg a Délamerikai Inió véglegesen meg nem alakul.

14. Brazília.

Guyanát Venezuela kapja; kizáratik a nemzetközi forgalomból.

A megoldás módja és tényezője.

Mindaddig, míg azok a bűnös államférfiak, kik a világháború előidézéseért felelősek, le nem tűnnek a világ színpadáról, számolni kell azzal, hogy több állam egyszerre és előre megtagadja hozzájárulását a nemzetközi birtokállomány rendezéséhez és ezzel a nemzetközi béke létesítéséhez, egyrészt azért, mert vezetői nemzeti nagyra-vágyástól és egyéni kapzsiságtól eltelve, nem látják hazájuk jogosnak vélt területi igényeit megfelelően kielégítve, vagy mert nem akarnak igazságtalanul szerzett területekről lemondani, de főképen azért, mert arra számítanak, hogy a politikai szabadverseny fenntartása mellett tovább halászgathatnak a zavarosban és folytathatják rablásukat, illetve gyarapíthatják, a gyengébbek rovására, hazájuk birtokállományát.

Ebben a szomorú, de valószínű esetben a többség képviselőinek, mint csonka Államközi Tanácsnak, esetleg ideiglenes székhelyen össze kell ülniök és mérlegelniök kell azt, hogy remélhető-e megfelelő siker fegyveres erő alkalmazásától, ami természetesen maga után vonná a büntető sanctiók alkalmazását is az ellenszegülő államokkal szemben, avagy nem mutatkozik-e egyelőre ésszerűbbnek a tárgyalásoknak rövid időre való felfüggesztése, mely idő arra volna fordítandó, hogy az illető államok közvéleménye megfelelő propagandával jobban felvilágosíttassék és ezáltal oly atmoszféra teremtsék, mely a sikeres együttműködést erőszak alkalmazása nélkül is biztosítja.

Amennyiben az így előálló csonka Államközi Tanács-

ban képviselt államok a tervbevett 14 nemzetközi államnak legalább $\frac{2}{3}$ -át képviselnék, célszerűbb lenne, bármennyire is perhorreskáljuk az erőszak minden fajtáját, a mai korszellemnek megfelelően, illetve attól kényszerítve, a fegyveres erő alkalmazása, főképen azért, hogy újra el ne posványosodjék a nemzetközi béke szent eszméje, mert előrelátható, hogy különösen Európában a mostani államférfiak és diplomaták mindent el fognak követni, hogy az emberiség békéhez ne jusson, mert a béke állapotában hamarosan kiderülne egyrészt az, hogy ők mennyire fölöslegesek, másrészt az is, hogy mennyire ostobák és lelkiismeretlenek voltak.

Az ellenálló államokkal szemben alkalmazandó büntető sanctiók az ellenállás mérve szerint, illetve az ellenök és miattok hozott nemzetközi áldozatok arányában súlyosbíthatók, de nem a megjelöltnél nagyobb terület elkapcsolása által, — mert ez csak újabb bonyodalmakat idézne elő, — de főképen azért nem, mert remélni lehet, hogy a józan felfogás, ha a vezetőkben nem is, de a tömegekben előbb-utóbb mindenütt felül fog kerekedni, — hanem pénzbeli vagy nyersterményekben való jóvátétel útján, de ehhez a határozathoz a csonka Államközi Tanács legalább $\frac{2}{3}$ -ad részének a hozzájárulása szükséges.

Bízom azonban abban, hogy egyrészt a növekvő általános értelmesség és a táguló látkör, másrészt a tömegek nagy nyomora, melyen másképp nem lehet segíteni, most már lehetővé fogja tenni a sima kibontakozást a jelenlegi nyomasztó világpolitikai cháoszából. A népek ma már meg fogják érteni, hogy a békebarátok tábora a bizalomteljes együttélést és a barátságos együttműködést képviseli a boldogulás minden reményével és összes biztosítékaival; a másik tábor a politikai szabadversenyt minden eddigi nyomorúságával, szenvedésével és visszaélésével. Lehetetlen feltételezni, hogy a népek a politikai svadronőrökre és népbolondítókra hallgatva, újra az utóbbi táborhoz csatlakozzanak. Ma már minden művelt és tárgyilagosan gondolkozó ember belátja és átérzi, hogy felemelőbb csele-

kedet az egész emberiség közös érdekeiért dolgozni és harcolni, mint szűk látkörű nemzeti, faji, vagy imperialista jelszavakért, be fogják látni azt, hogy azonképen, miként közös hőforrásból nyerjük az életetadó melegei, miként minden lélekzetvétel közös légrétegből iörlénik, úgy kell a jövőben szívünknek is közös eszményekért dobognia és elménknek közös munkáért lelkesednie. Mindenki értékelni tudja már azt, hogy a nemzetközi béke új és tisztességes módját fogja jelenteni a birtokszerezésnek: területeknek vagy jogoknak szabályszerű adásvételi szerződésekkel való megszerzését — és új tényezőjét az emberi társadalomnak: a gond nélküli munkást és a munka értékének a tőkével való egyenrangúságát. Minden emberben körülbeiül egyenlő arányban vannak meg a jó és a rossz cselekedetek elkövetésére irányuló hajlamok. Megfelelő vezetés és gondos nevelés mellett a jó tulajdonságok kerekednek felül; elfogult vagy önző irányítás mellett a rosszak. Miután egyedül a béke állapota teszi lehetővé a mindenre kiterjedő gondos és körültekintő népnevelést és népellenőrzési és ezzel a jobb jövő kialakulásai, a nemzetközi béke létesítésével járó semmiféle fáradságtól és semmiféle áldozattói visszariadni nem szabad.

Végül Ibi merül a sorsdöntő kérdés, hogy ki tegye meg az első komoly lépési, ki kezdeményezze ezt az áldásdús, nagy horderejű munkát? Hol és miképen kell megfogni a nemzetközi béke sikamlós angolnáját, hogy megint ki ne csússzék a kezünkből?

Miután a társadalmi fejlődés mindig vagy békés evolúció, vagy véres revolúció útján történik és miután ez utóbbi megoldást mindenképen meg kellene előzni, leghelyesebb, legtermészetesebb, de egyszersmind legkönnyebb is volna, lia a genfi Népszövetségi Tanács a diplomataék és aktív államférfiak kikapcsolásával, az ebben a munkában lefektetett elvek és módozatok szerint átalakulna igazi Államközi Tanácsá és ő venné kezébe ezt az ügyet és ezzel megelőzné azt, hogy a nemzetközi béke eszménye esetleg véres revolúció útján valósíttassék meg. Ez egyéne-

sen kötelessége is volna. A semleges közvélemény régen tudja, hogy a genfi Népszövetségi Tanács lényegében a győzők sindikátusa. Az a sindikátus követte el, legalább felerészben, az emberiséggel szemben a világháború felidőzésének nagy bűnét és kizárólag ő követte el a rossz békék megalkotásának nagy hibáját. Izt a kettős vétet, melyet, részint tudatlanságból, részint erkölcsi romlottságból, a népek megkérdezése nélkül követtek el, csak a nemzetközi béke megalkotásával lehetne expiálni. Ez némileg a háborúnak utólagos igazolása és az anyagi és erkölcsi rombolásnak jóvátétele volna. De miután még nem volt rá eset a világtörténelem kezdete óta, hogy rablók bűnbánóan magukba szállva, önként visszaadták volna az elrabolt zsákmányt; miután még nem történt meg soha, hogy hódító saját elhatározásából leszállt volna a kothurnusról, melyre a szerencse kedvezése folytán átmenetileg felkapaszkodott; miután semmi remény nincs arra, hogy népbolondítók bevallják tévedéseiket: kizártnak tekinthető, hogy a genfi Népszövetségi Tanács, az általános rabló- és hódítómentalitás alól emancipálódva, magasztosabb erényekre és fenköltebb elhatározásokra képes lehetne.

Ezt a történelmi, ténykörülmenyt és tanulságot megértve és figyelembevéve, meddő volna minden további várakozás és reménykedés s ezért a nemzetközi béke megalkotására más erő tényezőt kell keresni.

Talán nem tévedek, ha e cél érdekében egyedüli számbavehelő, elég erős, elég komoly és elég megbízható faktor gyanánt ez idő szerint a nemzetközi szociáldemokráciát jelölöm meg, mely ugyan sokat veszített presztízséből azáltal, hogy elvei ellenére belerántani hagyta magát ebbe az indokolatlan és erkölcstelen háborúba, de miután már felocsúdott átmeneti kábultságából és belátja az elkövetett hibát, benne központosul minden reménységem.

Az igazi Államközi Tanácsá átszervezett genfi Népszövetségi Tanácson kívül egyedül a nemzetközi szociáldemokráciának van meg az a szervezethege és az a hatalma, mely szükséges egy ily nagy és nehéz világlprobléma

megoldásához. De talán neki is áll elsősorban érdekében, hogy a nemzetközi béke mielőbb megvalósíttassék, mert a munkásosztály csak a béke állapotában érheti el munkája megfelelő eredményeit s mert a tömegek gyermekei csak a béke állapotában remélhetik az egészséges lakást, a kielégítő táplálkozást, a szabad érvényesülést és a rabszolgasors kikerülését.

A legközelebbi munkás-internacionálé tárgyalási anyagául megközelítőleg sem lehetne kitűzni fenköltebb, sürgősebb és hasznosabb kérdést, mint a nemzetközi béke megalkotásának előkészítését. Osztályuralomra természetesen nem szabad gondolni. Szocialista osztály uralom a közös emberi érdekek szempontjából époly szerencsétlenség volna, mint bármely más osztályuralom. A munkásosztálynak meg kell elégednie azzal a megbecsülhetetlen eredménnyel, hogy nem lesz többé kifosztottja néhány ezer tőkepénzesnek és ágyútölteléke néhány száz politikai csirkefogónak; de a rossz példát utánozni és az önző zsarnokság terére lépni olyan hiba volna, mely hamarosan meg bősztulná magát. A tőkének és a munkának, mint egyenértékű faktoroknak, életképes összműködését kell létrehozni, mert az igazi béke állapotában csak a közérdek igényei vehetők figyelembe, melyeknek érvényesítésére az általános titkos szavazati jog nyújt kielégítő garanciát. Az általános titkos szavazati jog fogja biztosítani, hogy az új állapotban a megrázkódtatás nélkül, erőszakosan le nem rombolható vagyoni és kereseti szélsőségek önmaguktól egészséges egyensúlyba kerüljenek és lehetővé fogja tenni a mostani igazságtalan politikai, tökéletlen gazdasági és hiányos társadalmi rendnek a közérdek kívánalmai szerint való átszervezését.

A dolog nem fog simán menni, sőt nagy erőkifejtést és kitartást fog igényelni, mert könnyű a népeket félrevezetni, de nehéz felvilágosítani. A szocialista vezéreknek nem szabad visszariadniok a nagy Jaurès tragikus sorsától. Különösen az óvilág cselszövő államférfiai és diplomatái ragaszkodni fognak az eddigi és jövőbeli konckokhoz

és nem egykönnyen fogják otthagyni a hőség vályúját. Emellett kitűnő agitátorok és nincsenek erkölcsi scrupulusaik. A világháború előkészítésekor a lelkiismeretlenség valóságos virtuozitásával játszottak a tájékozatlan, rosszul nevelt népek vad ösztöneinek klaviatúráján. De miután a világ közvéleménye ebben a kérdésben napjainkban már a szocialisták mögött fog állani és miután az internacionális szocialista szervezet általános sztrájkokkal térdre kényszerítheti a hatalom mai képviselőit és eltaposhatja a társadalom piócait, a siker, ha nem is mindjárt az első rohamra, de szívós kitartás és az ebben az útmutatásban foglalt elvek és szempontok lelkiismeretes betartása mellett biztos. Ez a gondolat ma még sokaknál a képzelőerő hallatlan megfeszítései jelenti, de nincs már messze az az idő, mikor mindenki természetesnek fogja találni.

Ahogy a római birodalomban a szüntelen háborúk terheivel megnyomorított, elégedetlen lakosság semleges, sőt gyakran kárörvendő magatartása tette lehetővé az aránylag kistömegű barbárok betöréseinek sikerét és ezáltal a korhadt kormányzat bukását, — így fogja sikeressé tenni a militarista szellemmel torkig betelt középosztály rokonszenves magatartása a nemzetközi szocialisták világmegváltó kísérletét, mert a hadsereggel ideig-óráig még rendelkező önző államférfiak a közvélemény lelkes támogatása nélkül soká ellenállani nem tudnak.

A polgárság társadalmi erőinek az a bámulatossága, mely az 1914 évi erő kifejtést és a későbbi kitartást lehetővé tette, a világháború lesújtó erkölcsi rombolásai és kétségbeesztő gazdasági eredményei után elképzelhetetlen. Csak nem szabad a kezdeményezést túlsoká tologatni. Nem szabad bevárni, míg a háború szenvedéseitől agyonnyomorgatott polgári társadalom jelenlegi állománya kipupeztesül s helyébe új generatio lép. A hatalom lelkiismeretlen birtokosai vasmarokkal tartják kezökben a nemzetnevelés minden faktorát s világszerte úgy nevelik az ifjúságot, hogy az egy kínálkozó jóalkalom idején, kezes bárány legyen kezökben. Ebben a nevelési rendszerben a

józan ész, az erkölcs és a humanizmus szempontjai és érdekei teljesen háttérbe szorítottak a katonai dicsőség, az imperialista uszítás, valamint a szűkkeblű és korlátolt látkörű hazafiság hangzatos frázisai által. Nem kell hozzá több mint 30 esztendő és a tapasztalatlan, rosszul nevelt, a háború borzalmait csak hírből ismerő ifjúság, részint könynyelmi kalandvágyból, részint a katonai fegyelem szigorítól való félelmében, újra vakon fog rohanni a harcterek vágóhidjaira és az emberiség nyomorúságának sohasem leszen vége.

Amennyiben a genfi Népszövetségi Tanács csakugyan nem tudna átalakulni pártatlan és igazi Államközi Tanácsá, a Munkás-Internacionale pedig nem akarná a nemzetközi béke problémájának megoldását az ebben a tervezetben körvonalozott módon és elvek alapján zászlajára írni; ha a nemzetközi socialista vezérek keblét még mindig rövidlátó, lehetetlen osztályuralmi törekvések fűtenek és nem tudnának felemelkedni az egyedül üdvözítő általános emberszeretet magaslatára; ha a jövőben is minden erejüket és minden tehetségüket apró, semmitmondó és a gazdasági vonatkozások természetes összefüggésénél fogva átmeneti értékű béremelések kicsikarására akarnák fecsérelni, akkor, mint utolsó kártyára, egy harmadik lehetőségre is kell rámutatnom.

A megoldás ezen harmadik lehetősége az volna, ha a határtalan emberanyag felett rendelkező China, mellyel a politikai szabad verseny lovagjai oly lealázó módon bántak az utóbbi időkben, meghívná Németország kereset nélkül nyomorgó és a megnyirbált gazdasági életben elhelyezkedni nem tudó katonatisztjeit hadseregének kiképzésére, illetve európai nivóra való felemelésére, ami a japán tapasztalatok után ítélve 10—20 év alatt megvalósítható volna. És ez a gondolat nem agyrem. A sárga faj Dsingiszkhán, Ogodai és Tamerlan alatt már megmutatta a világnak mire képes, ha erejét valaki megszervezi. Ma már nem látszik indokolatlannak az a feltevés, hogy ezen idő alatt Oroszország is rendbe jön s akkor nem lesz semmi akadálya annak, hogy az elbizakodott győzők által

annyira megalázott és kiuzsorázott Németország Chinával és a nyersanyagokban kimeríthetetlen Oroszországgal hármasszövetséget létesítsen a civilizáció megmentésére, illetve a nemzetközi béke megvalósítására. El lehet képzelni, hogy milyen mindent legázoló erőtenyezőt jelentene ez az új bármasszövetség, melyhez bizonyára hamarosan csatlakoznának India, Bulgária, Magyarország és Ausztria, sőt minden valószínűség szerint Olaszország is. Ez a szövetség egy leheletével seperné el a kis entente, valamint a balti és a kaukázusi operettországok vérszegény tákolmányait, úgy, hogy a párizsi békék által szerzett hadizsákmány és hadisarc megvédelmezésére és a militarista szabadverseny fenntartására csak Franciaország és Nagybritannia szövetsége maradna meg, mert Spanyolországról feltehető, hogy épúgy, mint a világháború alatt, most is meg fogja őrizni semlegességét, melyet nem lesz hajlandó feláldozni idegen érdekekért. Amerika és Japán pedig részint a múltak tapasztalatainak hatása alatt, részint kölcsönös féltékenységből óvakodni fognak az ebbe az utolsó világháborúba való fölösleges, ellenszenves és nagy rizikóval járó beavatkozástól.

Bár ez a harmadik megoldás a siker tekintetében nagyon kecsesítő, mégis utolsó helyen álló kísérletnek minősítendő, nemcsak azért, mert rengeteg véráldozatok mellett kiszámíthatatlan megrázkódtatást okozna, hanem azért is, mert a leghosszabb időt venné igénybe és mert két olyan előkelő európai nép végleges letörését jelentené, mely az emberi kultúrának sok szolgálatot tett és a jövőben is még sokat tehet.

Elismerem, hogy az új világrend megalkotásának ezen tervezete nem teljesen kimerítő körvonalozása a nagy gondolatnak, sem a keresztülvitel lehetőségeinek és bonyodalmas módozatainak, de bízom benne, hogy fognak akadni nagyobb, erősebb és lelkesebb emberek, akik a kijelölt ösvényen haladva, megindítják azt a politikai lavinát, mely le fogja hengerelni a tudatlanság, elfogultság és gonoszság sziklatömbjeit, le fogja tarolni a nehézkes polgári közvé-

lemény közömbösségének őserdejét, hogy leérve a tömegek-lakta völgyekbe, üdítő és éltető forrásává válják boldogabb utódoknak.

Szerencsésnek érezném magam, ha ezzel a munkával sikerült volna hozzájárulni annak a nagy hídnak a megépítéséhez, amely átvezet az állatember lelkivilágának csökevényeként fennmaradt militarista társadalmi állapotból, a kultúrember érzületének és szükségleteinek megfelelő ígéretföldre: a nemzetközi béke állapotába.

TARTALOM.

	Oldal
Előszó	1
A nemzetközi béke létesítése szükséges és lehetséges.....	4
A nemzetiségi kérdés rendezése	49
A 14 állam területe	56
Büntető sanctiók	89
A megoldás módja és tényezője	98